

KRISTEL LEMPU

MÕISA AIAS HÕISATA...

SISUKORD

Väike Veera	5
Lambaralli	9
Keerulised ajad ja asjad	14
Äpardus eestikeelse lauluga	20
Jaaniõhtu	25
Eesti lapsed ja nende mängud	29
Laps räägib, kui kana pissib	34
Kanaarilinnuke	38
Šokolaadijänes ja jõuluvana	42
Vana Brauni elupäevad	48
Teekond külasse	51
Õhtu taluperes	54
Võõras mees	57
Rikutud juuksed	61
Õunavargus	64
Veera hakkab suureks saama	68

VÄIKE VEERA

Keset suurt rohelist parki seisis valge sammastega maja. Selles uhke maja ühes toas elas väike tüdruk. See oli Veera. Ta elas seal koos oma ema Jevdokia ja vanema venna Antoniga, kes käis juba koolis. Veera oli vene tüdruk, tema ema oli enne elanud Venemaal. Ka Veera isa oli pärit Venemaalt, aga oma isa Veera ei mäletanud.

Nad elasid väikeses valges ärklitoas, kus Antonil oli oma magamisnurk. See oli suure tikitud teki taga. Veera magas ema kõrval.

Oma ema nimetas Veera mamaks. Nii ütlevad kõik vene lapsed oma emale. Veera teadis, et eesti lapsed ütlevad ema. Ta oskas ka teisi eesti keele sõnu, aga oma ema kutsus ikkagi mamaks.

Suurt valget maja, kus Veera elas, nimetati häärberiks. See kuulus mõisahärrale ja tema perele. Veera ema oli mõisas teenija. Ta koristas härra ja proua tube ning kandis neile söögi ajal toitu ette. Mama Jevdokia kandis alati teenijarõivast – pruuni kleiti ja valget põlle. Veera emaga kaasas käia ei tohtinud. Tema pidi ise endale tegevust leidma.

Siiski oli tüdrukul mõisas ka oma kohustus. Härra ja proua kaks nooremat poega Richard ja Renee olid Veeraga peaaegu ühevanused. Veera pidi poistele seltsiks olema ja nendega mängima, ikka selleks, et poisid vene keelt õpiksid. Richard ja Renee rääkisid muidu saksa keelt, sest nende vanemad olid sakslased. Paljud Eesti mõisahärrad olid sakslased ja rääkisid saksa keeles.

Veera teadis, et Eesti on tema kodumaa. Ta oli Eestis sündinud. Sakslased olid siin palju aastaid olnud härrasrahvas. Nüüd oli Eesti vabaks saanud ja eestlastelgi läks elu paremaks. Mõisnikele olid jäänud häärber ja muud mõisahooned, samuti maad, mis majapidamiseks

vajalik. Mõisa ülalpidamiseks vajalik andis ümbruskonna inimestele tööd ning palka.

Mõisahäärberi ees oli avar plats lillepeenarde, väikese purskkaevu ja kruusateega, mida mööda sai vedruvankrite ja hobustega uhkelt otse treppi sõita. Platsi servas voolas jõeke, millest viis üle kaks valget silda. Häärberi taga laius õunapuuaed ja suur park tiigi ning väikeste valgete paviljonidega. Ümber mõisamaja oli palju teisi hooneid. Paremat kätt jäid tallid ja aidad, vasemat valitsejamaja ja viinavabrik. Tallide taga oli linnuaed ja pesukoda. Lõpuks võis jõuda karja- ja heinamaadele.

Eelmise aasta suvel oli Veera päris palju mõisas ringi uidanud. Ta oli leidnud tallide juurest endale sõbra – vana mehe Matvei. Ded Matvei, nagu kõik teda kutsusid, oli samuti venelane ja temaga sai vene keeles rääkida. Tema oli Eestis elanud juba palju-palju aastaid.

Talvel ei lubatud Veeral tallide juurde minna. Ta tohtis mängida ainult köögiakende all, kust kokaemand teda nägi. Mama Jevdokia nimelt kartis, et seiklushimuline piiga läheb tiigijääle.

Nüüd oli jälle kevad ja ilmad soojad. Isegi nii soojad, et Veera sai selga ilusa sinisetäpilise kleidi. Selle kleidi oli mama saanud mõisaproualt, kelle tütardele oli kleit juba väikeseks jäänud.

„Nu, väike Veera, sa näed nii uhke välja! Nagu mõisapreili kohe... mina arvan,” hüüatas ded Matvei, kui Veerat nägi. Ta silus oma halli habet ja silmitses tüdrukut enda ees. Veera seisis pisut õnnetuna suurel kivil, millelt tavaliselt tallimeeste tööd jälgis.

„Mama pani selle kleidi. Ta ütles, et siis ma ei saa pahandust teha,” kurtis tüdruk. Vana Matvei koputas piibu kivi vastu tühjaks ja noogutas pead.

„Nu-jaa. Nüüd on küll kuri karjas, nüüd sa oled preili. Mul oli sulle just üks töö, aga preilid ei käi tallis... mina arvan.”

„Oh, käivad ikka! Nad ju ratsutavad,” ruttas Veera seletama.

„Nu, pidukleidiga ei käi ratsutamas... mina arvan,” itsitas vana-meis.

„Kuule, ded Matvei, sa tahtsid, et ma Braunile leiba annaksin. Seda ma ju saan, mul pole kingi jalas.”

„Nu-jaa, õnneks kingi pole, muidu oleks arvanud, et siin tõesti väikese Veera asemel mõisapreili seisab... mina arvan.” Matvei nühhis käed pükstesse puhtaks ja tõstis tüdruku kivilt alla.

Veera kiirustas koos mehega suurest talliuksest sisse. Matvei hoolitses hobuste eest. Ta rääkis nendega, harjas karva ning ravis kergemaid haigusi. Hobused armastasid teda ja tema armastas neid. Veerale tundus, et ded Matvei oli ka ise veidike hobuse nägu.

Tüdruk astus hämarasse talli ning nuusutas mõnuga jahedat sõnnikulõhna. Ka talle meeldis siin käia. Hobused olid nii suured, rahulikud ja sõbralikud. Seekord pidi olema väga ettevaatlik, sest mõisaproua kingitud kleiti ei tohtinud määrida. Sellest sai Veera hästi aru, kuigi ta riietest suuremat ei hoolinud. Vana mära Braun sai oma leivatüki kätte ning Veera keksis tagasi päikese kätte. Ded Matvei tuli tema järel ja sättis end kivile istuma. Veera teadis teiste jutu järgi, et ega Matvei enam palju tööd teha jaksanud – oli juba vana ja väsinud. Kõiksugu lugusid teadis ta aga küll ja neid võis Veera kaua ning mõnuga kuulata. Ja jutustada Matveile meeldis.

Veerale oli mõisas teisigi sõpru, enamjaolt küll suured inimesed. Mõisa majapidajanna Ida oli väga lahke. Teda kutsusid kõik virtinaks, sest ta valvas mõisa köögis ja tubades, keldris ning aitades töötavate inimeste järele. Tema juurde sai mõnikord peitu minna, kui oli pahandus juhtunud. Virtinal oli tüdruku kaitseks alati mõni hea sõna öelda ja mama pahandas siis vähem.

Veerale meeldis ka kokaemand Sanna. Too oli hästi tüse ja kandis alati valget põlde ning tanu. Tal oli punetav nägu ja sõbralik naeratus. Tihti leidis ta Veerale köögikapist mõne maiustuse. Igavatel talvepäevadel, kui muud teha ei saanud, oli tore vaadata, kuidas ta toimetab.

Oli teisigi, kelle juures Veerale olla meeldis, kuid enamasti olid kõigil käed tööd täis ja tüdruk pidi ikka ise endale tegevust leidma. Tegemist jätkus, sest mõis oli suur ja lai, igasugu huvitavaid asju palju.

LAMBARALLI

Mõisas oli kõigil tööd kõvasti, ka lastel olid oma ülesanded. Väiksemad pandi hanesid või parte valvama, suuremad karjatasid suuri loomi. Veera vanem vend Anton käis suvel lambakarjas. Hommikul varavalges läks poiss mõisa lambalauta ja ajas loomad välja. Ka mõned teenijad ja mõisatöölised pidasid lambaid. Nemadki viisid oma loomad Antoni juurde karjamaale.

Anton ei pidanud siiski üksi lambaid valvama. Tal olid abiks koer Põnta ja tema peremees Karja-Kusta. Vana mehe silmad ei näinud enam eriti ja kuulmine oli kehvaks jäänud. Palju aastaid oli ta mõisas tööd rüganud ning tahtis ka vanast peast midagi teha. Päris töö tegid muidugi ära Anton ja Põnta. Piisas vaid Antoni teravast vilest, kui Põnta eksinud lamba karja juurde ajas.

Veera käis tihti venna juures, kui kari kusagil lähedal karjamaal söömas oli. Anton luges küll tavaliselt juturaamatut, nii et temaga mängimisest asja ei saanud, aga Veeral oli oma lemmiklammas Milli, kelle seltsis võis istuda ja kellega kõigest rääkida. See oli kokaemand Sanna imeilus valge villaga utt. Nii Veera kui emand Sanna olid lamba üle väga uhked.

Ka täna seadis Veera sammud pargi taha, kus lambad rohtu näksisid. Põnta jooksis talle saba liputades vastu. Tüdruk paitas karjakoera, kuid tolle polnud pikemaks mänguks mahti. Loom võttis tööd väga tõsiselt ja kiirustas oma valvepostile tagasi. Ta teadis, et lambaid ei tohi silmist lasta. Anton istus sealsamas lähedal ning luges, Karja-Kusta pikutas, kaabu silmade peal, kõrs suus, ja ümises mingit viisikest. Veera ei rääkinud selle mehega kunagi, sest ei osanud eesti keelt veel küllalt hästi. Nende eelmises kodus ühes suures linnas oli ema

temaga ainult vene keeles rääkinud. Nüüd siin mõisas püüdis ta tütrele küll eesti keelt õpetada, aga oskas seda isegi liiga vähe. Anton seevastu oli koolis juba eesti keeles lugemiseги selgeks saanud. Mõne maamehe kõnest ei saanud Veera üldse aru. Nende sõnad ei kõlanud sugugi eesti keele moodi.

Juba eemalt hakkas Veerale silma midagi kahtlast. Tema lemmiklammas oli paljas. Uhke lumivalge kasukas oli kadunud! Teised loomad olid samasugused nagu alati, Milli aga nägi väga kummaline välja.

„Mis nad Milliga teinud on?!“ hüüatas tüdruk ehmunult ning jooksis rohtu näksiva looma juurde. „Miks nad ta naha ära võtsid?“ pöördus Veera venna poole, endal pisarad silmis.

Anton pani raamatu kõrvale. „Ära karju niimoodi. Nahk on ju alles. Vill aeti maha, selleks ju lambaid peetaksegi,“ seletas ta pead raputades. „Emand Sanna laseb sellest lõnga kedrata ja koob oma mehele sokid. Nägid ju ometi möödunud suvel, et kõik lambad olid ära püगतud. Rumal laps, ei tea sa ka midagi!”

Veera oli solvunud, et teda rumalaks nimetati. Ta ju teadis küll, misjaoks lambaid peetakse, aga... Milli oli alati olnud suur ja ilus, aga nüüd... See nagu polnudki seesama loom. Valge imeõhukese villakihi alt paistis sinakas nahk. Veera silitas õrnalt looma. Milli väristas end. Oh, muidugi, loomal oli ju niimoodi külm!

Anton võttis raamatu uuesti põlvedele ja luges edasi. Ta ei mõistnud õe muret. Oli ju tavaline, et lambaid püगतi. Millil kasvas aga vill nii kiiresti, et teda võis sagedaminigi püगतada kui teisi lambaid.

Veera vantsis lemmiklamba sabas ja oli murest murtud. Ta ei teadnud, mida peale hakata. Niisama ei saanud asja jätta, Milli võis külmetuda. Suured inimesed tema murest aru ei saaks, külmetava lamba pärast ei hakkaks isegi ded Matvei siia tulema.

Mõne silmapilgu mõelnud, tegutses tüdruk kiiresti. Ta võttis endal kleidi seljast. Üks hetk ja Veera oli aluskleidi väel, lambal aga oli ümber helesiniste täppidega kleit. Loom nägi küll üsna veider välja,

aga paistis end hästi tundvat. Äkki märkas seda imeolendit üks noor tall, kes rahulikult pikutas. Loomake ehmatas, kargas püsti ja pistis jooksu, ning tema järel kogu kari. Milli ise ei saanud küll aru, kust tuli oht, kuid tormas siiski kaasa. Ei aidanud Antoni vile ega Põnta haukumine. Kogu kari tormas mõisa poole.

Poiss ja koer kihutasid tulistjalu karjale järele. Karja-Kusta kargas püsti, vahtis puude vahele kaduvaid loomi ja karjus koleda häälega:

„Veera, ära jookse! Pea kinni, tüdruk! Nad kardavad sind! Pea kinni!” Vana mehe kehvad silmad nägid ainult Milli ümber lehvivat kleiti. Ta arvas, et lambakari Veera eest jooksu pistis ja et tüdruk neile järele jookseb. Mees surus kaabu pähe ja kiirustas jõudumööda loomadele järele.

Veera kükitas aluskleidi väel kõrges rohus. Nüüd oli ta vist küll pahandusega hakkama saanud. Mis mama nüüd ütleb?! Kuhu need rumalad lambad ometi jooksevad? Tüdruk otsustas paigale jääda ja oodata, kuni Anton loomad tagasi toob.

Lambad tormasid aina edasi ja edasi. Nad kartsid pööraselt seda elukat, kes lehviva räbalaga neil järel jooksis. Milli ei saanud aga üldse aru, miks teised jooksevad ja jooksis kaasa. Niimoodi tormas lambakari tallidest mööda, piki Sillatiigi kallast mõisaparki. Ded Matvei nägi Milli ümber lehvivat kleiti, raputas pead ja oigas:

„Mis siis nüüd! Kuhu see kari niimoodi...? Oh-oeh, kes muu seda tegi kui väike Veera. Oh, Neitsi Maarja, kaitse seda last! Missugune segadus... mina arvan.”

Päris härrastemaja lähedal andis kleit Milli ümber järele ja puden maha. Lambad avastasid, et on hirmsa koletise käest pääsenud, rahunesid ja jäid seisma. Põnta kargles nende ümber ja haukus tigidalt. Loomad asusid aga rahulikult pargimuru närima. Kohale jõudis ka hingeldav Anton. Ta korjas kleidi üles ning ajas loomad kiiresti pargist välja. Kogu mõisaõu oli ärevil, kõikjalt kostis hääli ja hüüdeid. Küllap oli see hirmus kära häärberissegi kostnud. Oli oodata suurt pahandust.

Veera ei julgenud koju minna. Lõunani uitas ta metsaveerel, mängis käbidega ja hoidus teiste silma alla sattumast. Lõpuks leidis pesunaine Juta tüdruku vanast heinahunnikust magamast.

„Ah siin sa oledki, laps!” hüüdis ta käsi puusa lüües. „Kogu mõis räägib sinu kleidist!”

Veera tõusis istuli, pikad patsid pepri täis, ja jäi õnnetult heinasülemit vahtima. Pesunaised ei meeldinud Veerale. Nad rääkisid ning naersid kõva häälega ja nende käed olid alati punased.

„No tule, tule, väike preili, ma viin su koju,” sõnas Juta vaiksemalt. Ta rääkis eesti keeles, aga Veera sai aru küll, et peab koju minema. Ta ajas end vastumeelselt püsti. Samal hetkel kõlasid kaugemal kumedad löögid. Tallide juures löödi lokku, mis tähendas, et taoti puust haamriga puust alusele ja see andis märku, et töölised võivad lõunale minna. Ühtäkki oli ümberringi palju rahvast. Veera tõmbus kõssi. Ta ei tahtnud sugugi, et teda aluskleidi väel nähakse.

„Ah, no olgu peale, tule pesukotta, annan sulle ühe kleidi. Proua tõi mõned lastele jagada.” Juta võttis Veera käekõrvale ja viis ta läbi pleekaia. See oli selline aed, kus kuivatati pesu, et see päikese käes ilusti valgeks pleegiks. Praegugi lehvisid seal linad ja rätikud.

Veera sai selga pruuni varrukateta kleidi, kulunud ja kareda. Selliseid oli ta näinud vaestel moonakalastel. Nii kutsuti mõisa põllutööliste ja karjarahva lapsi.

Polnud midagi parata, Juta käekõrval jõudis laps lõpuks koju. Ta ronis aeglaselt trepist üles. Koridoris ei olnud kedagi. Ka ema ei olnud kodus. Tema ehk polnud veel pahandusest kuulnudki, sest oli härrasrahvale lõunasööki ette andmas.

KEERULISED AJAD JA ASJAD

Lambaralli pärast väga suurt tüli ei tulnud. Härrasrahvas ei saanudki asjast teada ja teised pidasid sündmust rohkem naljaks. Nii mõnigi mees küsis Veeralt hiljem naerusui, et kus ta ilus kleit küll on. Juhtus hoopis see, et Veera jäi haigeks, ja ema käskis tüdrukul paar päeva voodis püsida.

„Mama, miks saksad elavad teisiti kui meie?” küsis Veera. Oli hiline õhtu ja tüdruk pikutas ema kaisus.

„Ilmas on ikka nii, et ühed on rikkad ja teised vaesed. Pole meie elul viga midagi. Neitsi Maarja on meid õnnistanud. Sina elad praegu hästi, kullake!” Ema silitas lapse kohevaid juukseid ja ohkas tasakesi. Saksad olid nädalavahetuseks linnamajja sõitnud ja tema sai Veera eest hoolitseda.

„Kas sina elasid varem vaeselt nagu moonakad?” päris tüdruk.

„Ei, lapsena olin mina Venemaal. Meie pere elas hästi. Ma olen sulle ju rääkinud. Rasked ajad olid siis, kui sina päris väike olid.”

„Jah, papa Fjodorist ja... räägi veel!” Ema Jevdokia silmad läksid kurvaks. Nii juhtus alati, kui ta oma mehe peale mõtles, aga talle meeldis Veerale isast rääkida.

„Sinu isa oli tõsine mees. Ta käis meie perel mõne korra külas ja palus siis isalt minu kätt. Ma abiellusin Fjodor Antonovitš Tšentsoviga ühes väikeses puust kirikus, mille ümber kasvas palju valgetüvelisi kaski, sellepärast see kirik mulle meeldiski. Pulmapäev oli minu elu üks ilusamaid päevi.” Mama alustas oma juttu alati nii ja vaatas ise sel ajal Neitsi Maarja pilti seinal. Venelased on oma muredega ikka Neitsi Maarja poole pöördunud.

Veera teadis, et kui mees naise kätt palub, siis nad abielluvad. Pärast seda saavad nad minna suurde aeda kapsalehe alt lapsi valima. Tüdruk kujutas ette aeda keset kasemetsa. Seal kasvasid suured kapsapead, mille iga lehe all olid valged pambud. Pisikesed lapsed on mähitud valgesse linasse ja punase vööga kinni köidetud. Punane vöö pidi kindlasti olema, et kurjad vaimud halba tegema ei pääseks.

Küllap see vöö neid siis ka külma ja nälja eest kaitses, kuni keegi nad üles korjas ja koju viis. Veera kujutas ette, kuidas mama ja papa Fjodor käest kinni hoides aias jalutavad ja lapsi valivad.

„Siis te tõitegi kapsalehe alt Anto a. Kas Venemaal oli samasugune aed kui Eestis, kus te minu saite?” uuris Veera.

„Mis aed? Ah-jaa. Ikka samasugune,” muigas mama. Ta sulges korraks silmad ja jätkas: „Fjodor Antonovit teenis merel ja pidi tihti elukohta vahetama. Vene tsaari valdused olid väga suured ja tema meremehed pidid olema seal, kus neid just parasjagu vaja oli. Meie Antošaga kolisime temaga kaasa ja mina muudkui ootasin, millal ta merelt tagasi jõuab. Mäletan, kui ta ükskord tuli – Antoša oli just käima õppinud –, kui rõõmsad me siis olime. Fjodor Antonovitš kinkis talle väikese mõõga... Kas tead, Verotška, et sul on oma papa silmad ja juuksed!”

Veera teadis küll ja oli selle üle uhke. Ainult ta ei saanud aru, kuidas isa juuksed tema pähe said...

„Varsti kolisime Eestisse. Elasime Tallinnas ühe kivimaja väikeses korteris. Seal oli teisigi sõjaväelaste peresid ja koos oli seltsim oodata.

Meil papaga oli sinust palju rõõmu. Sa olid nii terve ja rõõmus laps. Papa kutsus sind Päikesekiireks. Aga siis tulid koledad ajad. Sõda ja nalg. Nii mõnigi naine sai teada, et tema mees ei tule enam koju. Palvetasin päevad otsa Neitsi Maarja poole.

Aeg läks muudkui edasi. Ootasin ja ootasin. Raha sai otsa, ei olnud mul teile enam midagi süüa anda. Üksteise järel lahkusid meie majast kõik sõjaväelaste perekonnad, jäime sinna päris üksi. Antoša oli tihti haige. Sina õnneks mitte. Sina olid tugev ja see andis mulle lootust.

Ühel õhtul sain teada, et Fjodor Antonovit ... Ta oli hukkunud koos oma laevaga...”

Veera tundis, kuidas ema teda veel kõvemini kaissu pigistas. Ta mõtles, et mitte kunagi ei ole ta enam halb laps ega tee mamale pahandust. Tavaliselt ema siinkohal isast rohkem ei rääkinud. Täna kõneles ta edasi. Tundus, nagu oleks ta unustanud, et Veera tema kaisus oli.

Neitsi Maarja pilti vaadates jätkas ta: „Mõtlesin sellele, mida olin kuulnud, ja unustasin kogu maailma. Kõndisin mööda linna ega näinud inimesi enda ümber, ei pannud tähele, et mu jalad on märjad, ei tundnud imelikku lõhna... Inimesed jooksid ja tormasid ringi. Lähedal oli tulekahju. Üks eesti linnamees pidas mu kinni. Ta karjus, et lähaksin koju, aga mina ainult kordasin – teda ei ole enam, teda ei ole enam. Mees sai vene keelest aru. Ta andis mulle midagi juua. See oli piiritus. See rahustas veidi. Rääkisin talle, mis oli juhtunud. „Mine koju, pane lapsed magama ja joo see pudel tühjaks. Siis hakkab kergem,” käskis mees. Nii ma tegingi. Järgmisel päeval ei olnud kergem. Süüa polnud, papat polnud...” Mama justkui ärkas, vaatas üllatunult Veerale otsa ja naeratas: „Uh, mis ma räägin, kallid laps...”

„Mul on nii kahju, et ma Millile oma kleidi selga panin, mama,” sosistas Veera. Ema Jevdokia kallistas teda kõvasti ja ütles tasa: „Pole midagi. Peaasi, et sa ilusasti terveks saad. Jää nüüd magama.”

„Ei, räägi veel! Räägi, kuidas mõisahärra su siia teenijaks kutsus!”

„Kullake, see lugu on sul juba peas! Aga hästi, kuula ja püüa magama jääda.” Mama sättis Veera tekki ja läks looga edasi. „Ühel päeval teatas meie maja peremees, et peame välja kolima. Olin oma tööst Kopli sitsivabrikus ilma jäänud, mujal aga tööd ei leidnud. Peremees soovitas tagasi Venemaale minna, kuid ka sinu vanaisa oli sõjas surma saanud. Nii ei olnud meil kusagile minna. Tsaar Nikolai oli vahistatud, Venemaal olid väga keerulised ajad... Olin parajasti pagaripoes ja palusin pätsi leiba laenuks.”

„Miks?” imestas tekikuhja alt peenike hääl.

„Vaata, kullake, inimestel ei olnud raha. Pagaripoest anti siis võla peale leiba. Kui raha saadi, maksti ära, aga minul polnud juba kaua raha olnud ja mulle ei tahetud enam leiba anda. Pisarad silmis, hakkasin just ära tulema, kui keegi eesti mees ütles, et maksab mu võla ära. Ma polnud seda meest enne näinud. Ta seisis minu taga järjekorras. Maksiski kogu mu võla! Ja veel kaks leiba pealekauba...”

„Kas me sõime siis ainult leiba, mama?” piuksatas hääleke teki alt.

„Nu, sa ju tead, et muud ei olnud. Mõnikord õnnestus saada ka piima ja tangu. Siis tegime putru... Nonii, see võõras mees oli meie mõisa valitseja Luige Jaagup, see, kes härral mõisa asju korraldada aitab. Ta oli linnas asju ajamas. Jaagup maksis meie võla ära ja tõi mu karjalauta talitajatüdrukukuks.” Mama Jevdokia haigutas suure suuga. Veera teadis, et ega enam pikka juttu ole. Tema võis kõiksugu lugusid kuulata hommikust õhtuni, aga ema väsis jutustamisest ruttu. Selles mõttes oli ded Matveiga hea, tema võis oma noorusest pikalt pajatada.

„Töötasin seal mõned kuud, siis tuli mõisahärra lauta karjapidamise käekäiku kontrollima,” jätkas tüdruk ise.

„Just nii, sul ju kõik mu sõnad peas,” naeris mama. „Härra kõnetas mind saksa keeles ja ma vastasin talle. Oh, kui üllatunud ta oli, et ma tema keelt oskasin. Seletasin, et olin Peterburis gümnaasiumis käies saksa keele selgeks saanud. Meie lahke härra ütles kohe, et ma olevat lüpsitööks liiga hea ja kutsus mu häärberisse tööle. Minust sai üheks aastaks mõisahärra laste vene keele õpetaja... aga siis, kui lapsed kooli läksid – toatüdruk ... ja siin me oleme. Nüüd magama!”

„Aga miks sa praegu vene keelt ei õpeta?”

„Renee ja Richard on veel liiga väikesed ja teised, suuremad lapsed õpivad koolis. Pealegi tuleb neil nüüd hoopis eesti keel ära õppida... aga nüüd kohe silmad kinni!”

Veera ohkas, keeras emale selja ja jäi mõttesse. Ta kujutas ette pagaripoodi, kus kõik oli nii nagu mõisaköögis, ainult et küpsetati

vaid leiba. Kõik kohad olid jahust valged ja pagar hirmus väsinud, sest kõik tahtsid ilma rahata leiba saada. Ja siis seisis seal Luige Jaagup. Tal oli käes hõbedase nupuga jalutuskepp ja peas kõrge kübar. Kõva krae oli kaelale punased randid hõõrunud ja suur kõht rippus üle püksiääre. Just selline oli see mees alati olnud. Ta kukutas pagari jahust valgesse pihku münste, üksteise järel muudkui uued ja uued rahad...

Mama Jevdokia silmitses oma tütrekest. „Kuidas ta küll nii ruttu magama saab jääda!” raputas ta naeratades pead.

ÄPARDUS EESTIKEELSE LAULUGA

Jaanipäevani oli veel paar päeva. Siis pidi mõisapargis tulema suur pidu. Jaanipeole tulid kõik kokku, ka moonakapered, kellel mõisaõue muidu asja ei olnud. Eelmise aasta jaanipeost mäletas Veera suurt lõket ja kirevates riietes tantsijaid ja et ta virtin Ida süles magama oli jäänud. Nad olid siis alles hiljuti häärberisse kolinud ja Veerale oli kõik uus ja huvitav.

Seekord tahtis tüdruk kogu öö üleval olla, et näha, kuidas üle lõkke hüpatakse. Ta ei olnud küll päris kindel, kas ema selleks loa annab.

Tallide juures oli kõik vaikne. Veera istus kivil ja ootas ded Matveid. Räägiti, et ta käib nüüd harva väljas, pidavat haige olema. Päike oli kivi soojaks kütnud ja sellel siblis mitu sipelgat. Veera oli nende uurimisega ametis, kui äkki kostis ta kõrva lauluviis. See oli tuttav laul. Avatud uksele seisis tallipoiss ja vilistas vaikselt. Siis ta lõpetas ja vaatas muiates Veera poole. Tüdruk põrnitses vastu ja keeras lõpuks selja. Ta ei sallinud seda poissi. Selle laulu pärast, mida poiss vaikselt vilistas, oli olnud suur pahandus ja talli Mart veel parastas!

Pahandus oli juhtunud eelmisel suvel, enne kui Anton linna kooli sõitis. Veera oli olnud paar nädalat koduarestis. See tähendas, et ta ei tohtinud härraste lastega mängimas käia. Mõisaproua oli avastanud ta oma poegadele saksa keeles rääkimas. Ta pidi poistega vaid vene keeles rääkima, aga nii oli väga raske mängida. Sellepärast oli väike piiga kiiresti mõned saksa keele sõnad selgeks õppinud ja mäng sai jätkuda poiste emakeeles. See oli suur eksimus ja proua keelas Veeral kaks nädalat lastetubadesse tulemise. Ega Veera selle üle eriti

kurvastanud. Renee hakkas alati nutma, kui nupumängu kaotas, ja Richard jooksis kohe kaebama, kui Veera tema mänguasju puutus.

Nõnda siis sai väike piiga kaks nädalat vabalt õues ringi kolada. Seni oli Veera enamasti ainult mõisaköögis ja häärberis aega veetnud. Nüüd oli ta täiesti omapead ja uitas mõnuga pargis ning mujalgi. Peagi sattus ta tallide juurde. Kiiresti sai ta vana Matveiga sõbraks, sest temaga sai vene keeles rääkida. Ded Matvei oli suur laulumees ja jutustas põnevaid lugusid oma noorusest. Matvei rääkis talle ka eestlaste elust ja kommetest. Tüdruk oli eestlasi peljanud ja nende tegemisi vaid eemalt jälginud. Eesti inimesed tundusid sellised tõsised ja tähtsad. Esialgu oli Veera rääkinud ainult ema, venna ja virtin Idaga, nüüd õppis ta iga päevaga aina rohkem eestikeelseid sõnu ja hakkas leidma teisigi sõpru. Eriti põnev oli tallide juures. Seal askeldas alati hulk rahvast.

Tallide juures käimine tõi aga tookord Veerale suure pahanduse kaela. Pahandus tuli selle eestikeelse laulu pärast, mis talli Mart talle õpetas. Tüdruk oli väga uhke, kui sai selgeks oma esimese eestikeelse laulu. Uhkelt marssis ta kodu poole, uus laul huulil. Ümber Sillatiigi minnes oli koduni üsna pikk maa, sellepärast otsustas Veera lipata läbi mõisa sisehoovi. Kõva häälega lauldes ei pannud ta tähelegi, et härrasrahvas söögitoas lahtise akna taga parajasti lõunatas, ja kõik võisid kuulda rõõmsat üürganist:

Mõisad põlevad,
saksad surevad,
Talupojad laulavad:
tral-lall-laaa!

Veera sõi mõisaköögis kõhu täis ja tõttas üles tuppa. Tema suureks üllatuseks astusid nende toauksest äkki sisse näost valge härra ja nutust punane mama. Ta polnud kunagi näinud, et mõisahärra oleks teenijate poolele tulnud. Pidi olema juhtunud midagi väga koledat!

„Laulap veel see laul!” ütles härra eesti keeles. Veera sai aru küll, mis tal teha kästi. Ta vahtis abiotsivalt mama poole, aga too ainult nuuksus ja peitis nägu rätiku taha. „Sul olep ilus hääl. Laulap veel see laul,” käskis härra uuesti. Nüüd meenus Veerale, et ta peab püsti tõusma ja härrale nixu tegema. Nii oli mama õpetanud. Laps tõusis ja peitis käed selja taha. Ta vaikis. Härra ütles emale midagi saksa keeles. Mama nuuskas nina ja sõnas vaikselt:

„Härra küsib, kes sulle selle laulu õpetas.” Veera ei vastanud. „See on väga rumal laul, Veera. Kes selle sulle õpetas?” Härra võttis laua ääres istet ja kutsus tüdruku enda juurde. Ta tõstis Veera enda põlve peale ja ütles:

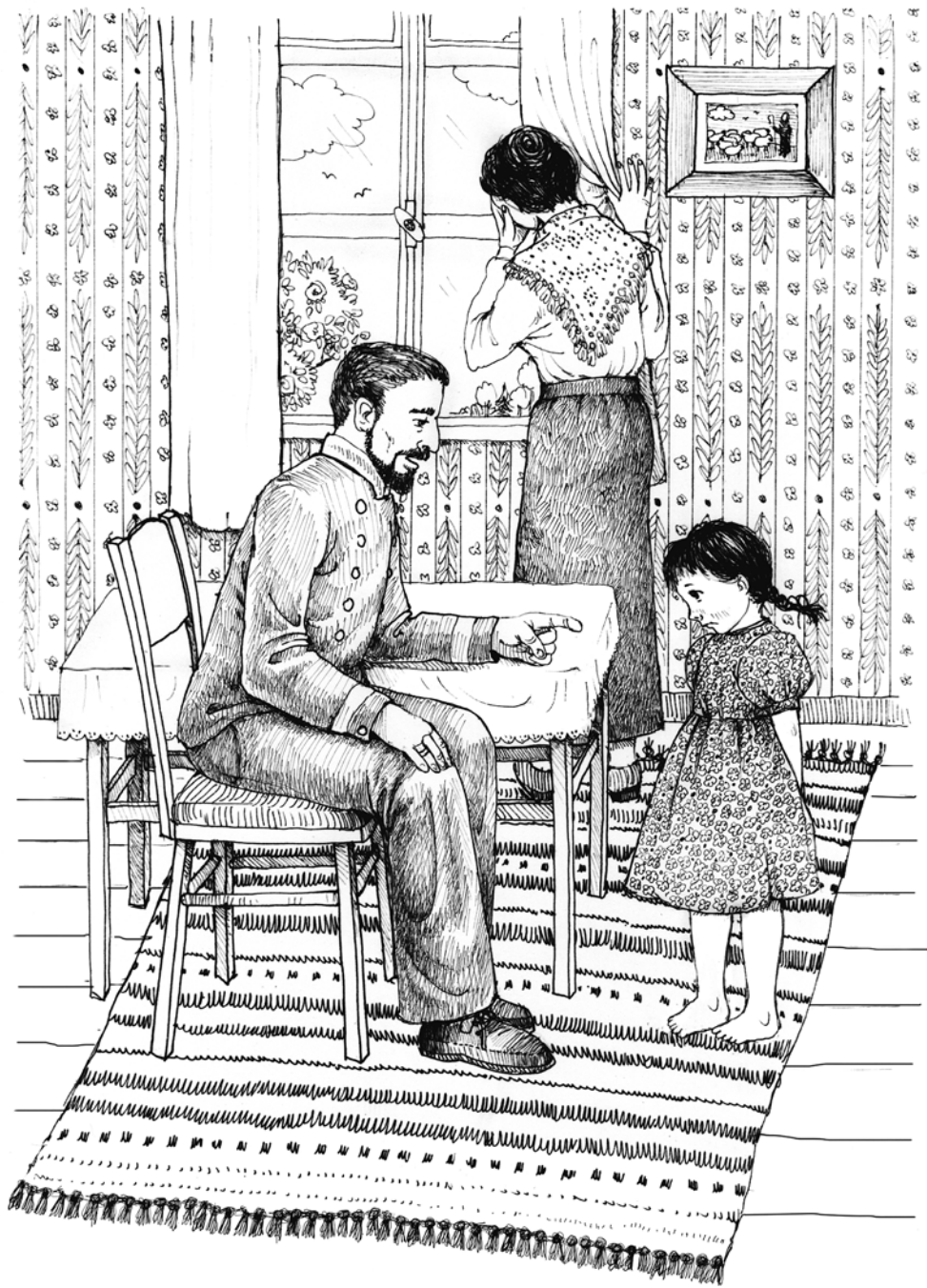
„See laul ei tohip laulda! Saama aru?” Veera tundis, kuidas härra peened riided ja must habe millegi magusa järele lõhnasid. Mõisahärra oli hea, seda teadis tüdruk juba ammu. „Sina eesti keel õpip. Ida sulle ilus laul õpetap.” Veera noogutas innukalt. „See laul ei laulap.” Veera noogutas jälle. Ta mõistis, et selles laulus pidi olema midagi väga koledat, sest ema nuttis. Härra oli hea ja andis talle oma vesti rinnataskust ühe kompveki. Ta rääkis emaga veel midagi ja läks siis minema.

Emas seisis akna juures ja vaatas välja. Ta ei lausunud sõnagi. Veera poetas kommi lauale ja istus oma voodile. Vaikus oli kõige hullem. Kell tiksus, kusagil haukus koer, aga mama vaikis. Lõpuks keeras ta aeglaselt ümber ja ütles väga vaikselt:

„Nüüd Verot ka aitab pahandustest. Võib-olla peame ära kolima, sest proua ei taha meid enam näha. Mina lähen nüüd kööki tööle... Sina jääd siia ega või toast välja minna.”

Veera ei saanud mitu päeva toast välja. Virtin Ida õpetas talle eesti keeles paar laulu. Mama oli päev otsa köögis tööl ja Veera pidi kogu aeg üksi olema. Siiski ei ütelnud ta kellelegi, kust ta selle hirmsa laulu õppis. Isegi virtin Idale valetas, et oli jaanipäeval kuulnud.

Asjad said tookord siiski varsti korda. Emas sai oma toateenija töö tagasi.

Talli juures hakkas Veera nüüd vähem käima. Ta kartis tallipoissi kohata ega sallinud seda meest. Ta mäletas väga hästi, mis eelmisel suvel juhtus, ja oli talli Mardi peale pahane.

Tüdruk oli istunud kivil juba üsna tükk aega. Talli Mart oli juba ammu lauda poole läinud ja vilistanud hoopis teist lauluviisi. Veera mõistis, et ded Matvei sel päeval talli ei tule. Ju oli tema tervis nii halb, et ei saanud voodist välja. Veera libistas ennast kivilt maha ja seadis sammud mõisapargi poole. Seal pandi parasjagu püsti suurt jaanilõket ja korrastati kiikesid.

JAANIÕHTU

Jaaniapäeva pärastlõunal hakkas vihma sadama. Tundus, et peost ei tule midagi välja. Ometi tehti ettevalmistusi. Peoplatsile veeti vaate ja seati laudu. Varahommikul oli käidud metsas ja toodud sealt tuppa oksti ja noori kaski. Kaskedega oli piiratud ka peoplats.

Veera istus häärberi tagatrepil ja vaatas, kuidas suured veepiisad poriloikudel mängisid. Tal oli paha tuju. Tubased mängud olid kõik mängitud ja häärberisse kolama polnud virtin Ida teda lubanud. Anton oli hoolimata vihmast karjamaal, ema ja teised teenijad tegid härra ja proua tubades suurpuhastust. Ka suured inimesed olid täna mornid ega tahtnud eriti juttu ajada. Küllap olid kõik vihma pärast tujust ära.

Ühtäkki juhtus midagi põnevat. Enne jaanitulele minekut käis rahvas alati saunas. Mõisa saun oli Sillatiigi veeres. Seal käidi esiti perede kaupa, seejärel läksid üksikud mehed ja kõige viimaks naised. Veerat sauna ei viidud. Mama arvas, et seal on must ja et seal käib igasuguseid inimesi...Veera nägi, kuidas pargiteed pidi tulid mehed. Kõik kandsid seljas suuri kaseoksakuhilaid. Vihmast hoolimata rääkisid mehed kõva häälega ja olid lõbusas tujus. Nad pöördusid Sillatiigi poole. Kuhu siis veel oksti viiakse, mõtiskles Veera. „Ega ometi sauna!” hüüatas ta. Sauna pole küll kaunistada vaja. Muidugi, mine neid eestlasi tea, neil üldse veidrad kombes selle saunaga... Veera võttis kingad jalast, et need märjaks ei saaks, ja jooksis meestele järele.

Mehed läksid tõesti sauna juurde. Ilusad rohetavad oksad visati sauna eesruumi maha. Kõik võtsid pinkidel istet ja hakkasid oksti puntideks seadma. Veera seisis lahtisel uktsel ja uudistas toimuvat.

Seal olid aidamees Ado ja viinavabriku töömees Tagasoo Jürka, emand Sanna mees vallakirjutaja Frank ja veel teisigi.

„No astu aga sisse, peenike preili,” ütles Tagasoo Jürka.

„Vene plikal nina pikal!” itsitas talli Mart. Veera astus siiski julgelt üle kõrge lävepaku. Ta tahtis näidata, et ei hooli talli Mardi pilkamisest.

„Teeme siin vitsakimpe,” muigas aidamees ja rüüpas kannust jooki. Veera ajas silmad suureks. Mehed naersid sõbralikult. Nemad küll täna mornid polnud.

„Jääb õhtuks vast ikke kuivale,” arutas üks punase näoga mees.

Edaspidi mehed Veerale enam tähelepanu ei pööranud. Vihmasadu jäi hõredamaks. Tüdrukul hakkas peagi igav ja ta lippas tagasi häärberisse. Köögist tuli mõnusat pirukalõhna. Tüdruk kutsuti kokamemandale appi toidukraami kandikutele tõstma. Alles õhtul kuulis Veera virtin Ida käest, mis kasest vihtadega saunas tehakse.

„Aga miks nendega pekstakse?” imestas tüdruk

„Nii aetakse viha välja,” naeris Ida. Veera ei saanudki aru, kas ta mõtles seda naljaga või tõsiselt. Tal polnud aega pikalt mõtiskleda. Nad olid mama, virtin Ida ja köögitudruk Triinoga teel piduplatsile. Vihm oli tõesti järele andnud ja pidu võis alata. Juba paistis künka otsa kuhjatud lõke. Selle keskel oli pikk ritv, mille otsas puust ratas.

„Misjaoks see ratas lõkkes on?” küsis Veera.

„Ei ole ju lõkkes,” õiendas Triino, kuna mama ja virtin Ida omavahel juttu ajasid. „Lõkke kohal on. Nii on alati olnud, ratas läheb põlema, see on ilus.”

Pillimehed juba mängisid, inimesed vestlesid ja õhetasid – kes kuumast saunast, kes joogist, kes häbelikkusest. Veera vahtis huviga ringi ja otsis tuttavaid nägusid. Ta nägi ka lapsi, kõigil seljas oma parimad riided – kellel kleidid, kellel traksipüksid. Veeral endal oli seljas tume kleit, millel oli lai valge krae ja pisikesed valged lipsud varrukate otsas. Tema meelest oli kleit väga ilus. Ilm oli soe ja ta võis südamerahuga kampsuni mama kätte jätta, kui lõkkeesisel mängud

algasid. Nooremat sorti rahvas pani seal oma osavuse ja jõu proovile. Veera tüdis peagi poiste hooplemisest ja tüdrukute itsitamisest. Ta märkas, et mama, Triino ja veel paar nooremat naist upitavad end kiigele. Välkkiirelt oli ta kohal ja vupsti ema süles. Üksi ta selle tohutu suure kiigega kiikuda ei saanud, aga suurte süles küll. Õnnetuseks ei lubanud Triino eriti suurt hoogu teha ja õige varsti nuputas Veera, millise nipiga kiigelt maha saada. Ei saanudki, kiikus muudkui kaasa ja uni tikkus peale.

Pääsemise tõi teade, et kohe süüdatakse lõke. Kogu rahvas liikus nüüd lõkke juurde, ka nemad mamaga. Lõkke süütas Luige Jaagup, kes varem oli olnud mõisavalitseja, aga nüüd toimetas ta viina-vabriku asjadega. Virtin Ida seletas mamale, et eestlased usuvad jaanitulel olevat puhastava toime. Sellega põletatakse justkui ära kõik halb ja vääritu.

Pidu jätkus omasoodu. Mingisugused tüdrukud olid Veerale ja ta emale pärjad pähe pannud.

„Nad arvavad, et kui pärg jaaniöö peas on, näed unes oma tulevast!” naeris mama. Ta nägi, et Veera tema sõnu hästi ei mõistnud. „Näed meest, kes kosja tuleb. Kellega abiellud.”

„Kas sinul on selline mees?” imestas Veera.

„Ei,” naeris mama. „Ei ole!” Veerale ei meeldinud, kui ema nii palju naeris. Siis ei saanud ta aru, kas räägiti tõsist juttu või tehti nalja. Tüdruk ise ei kavatsenud küll mingit meest unes näha.

Kogu ülejäänud öhtu jooksis Veera ühest kohast teise ja jäi lõpuks naiste laulu kuulates virtin Ida süles magama. Korra veel virgus ta ja märkas, et vallakirjutaja Frank tassib teda süles, kuid uinus kohe taas.

Hommikul ärkas ta oma voodis ja oli kangesti pettunud, et peo lõppu ei näinud. Ent uued põnevad tegevused ootasid juba ees.

EESTI LAPSED JA NENDE MÄNGUD

Mõisahärra oli jahiseltsi liige ja mitu korda aastas korraldati jaht, mispuhul olid mõisapargis ka uhked pidustused. Siis oli tallimeestel väga palju tööd ja Veerat hobuste juurde ei lubatud. Terve mõis oli täis noori ja vanu härrasid ning prouasid, tehti ettevalmistusi metsaminekuks. Pärast lõunat ronisid mehed hobuste selga, haarasid püssid ja ratsutasid minema. Naised ja lapsed võtsid piknikukorvid ja suundusid parki. Seal tiigiäärses paviljonis puhati ja mängiti, hiljem, kui mehed metsast tulid, võeti üheskoos einet.

Vanasti oli ametis pargivaht, kes siis jahti ajal valvas erilise hoolega. Ta jalutas kogu päeva ringi, pikk malakas kaasas, ja pidas ümbrust silmas, et mõni mõisatöölise juhtumisi segama ei saaks.

Pargivaht Rudolf oli vana ja karm mees, kes tahtis oma tööd hästi teha. Isegi poisipõnnid ei läinud sel ajal, kui saksad liikvel olid, nende häärberi, sisehoovi ja pargi lähedale. Veera teadis pargivahti küll. See pikk ja sirge mees elas väikeses majas Sillatiigi kaldal. Tal oli vana naine, kes alati akna ääres istus, aga välja ei tulnud. Need inimesed olid nii kummalised, et ajasid tüdrukutirtsule natuke hirmu nahka. Neil justkui ei olnudki tööd, ometi pidasid inimesed neist lugu. Pargivaht Rudolfist ja tema naisest Niidast räägiti alati peenemate sõnadega ja lugupidavalt. Veera meelest ei saanud pargi vahtimist ju tööks pidada. Milleks veel sellist suurt keppi pidi kaasas kandma?! Oma väikeses peas arvas lapsuke, et ehk mees kardab koeri...

Et jaht hästi laabuks, oli mõisarahval palju tööd. Juba nädal varem hakati külaliste magamistube, koridore ja söögisaali küürima. Isegi muidu nii sõbralik ja rahumeelne kokaemand Sanna kurjustas siis köögitudrukutega ja virtin Ida jooksis ühest kohast teise ning aina

kordas: „Püha taevas, nii me küll valmis ei jõua!” Veera käis ühes kohas ja teises, aga jäi igal pool sagijatele jalgu. Ega siis midagi, tuli endale tegevust leida. Ei märganud keegi, kuidas väike piiga suurte pargitammede varjus mööda tiigikallast moonakamajade poole lippas.

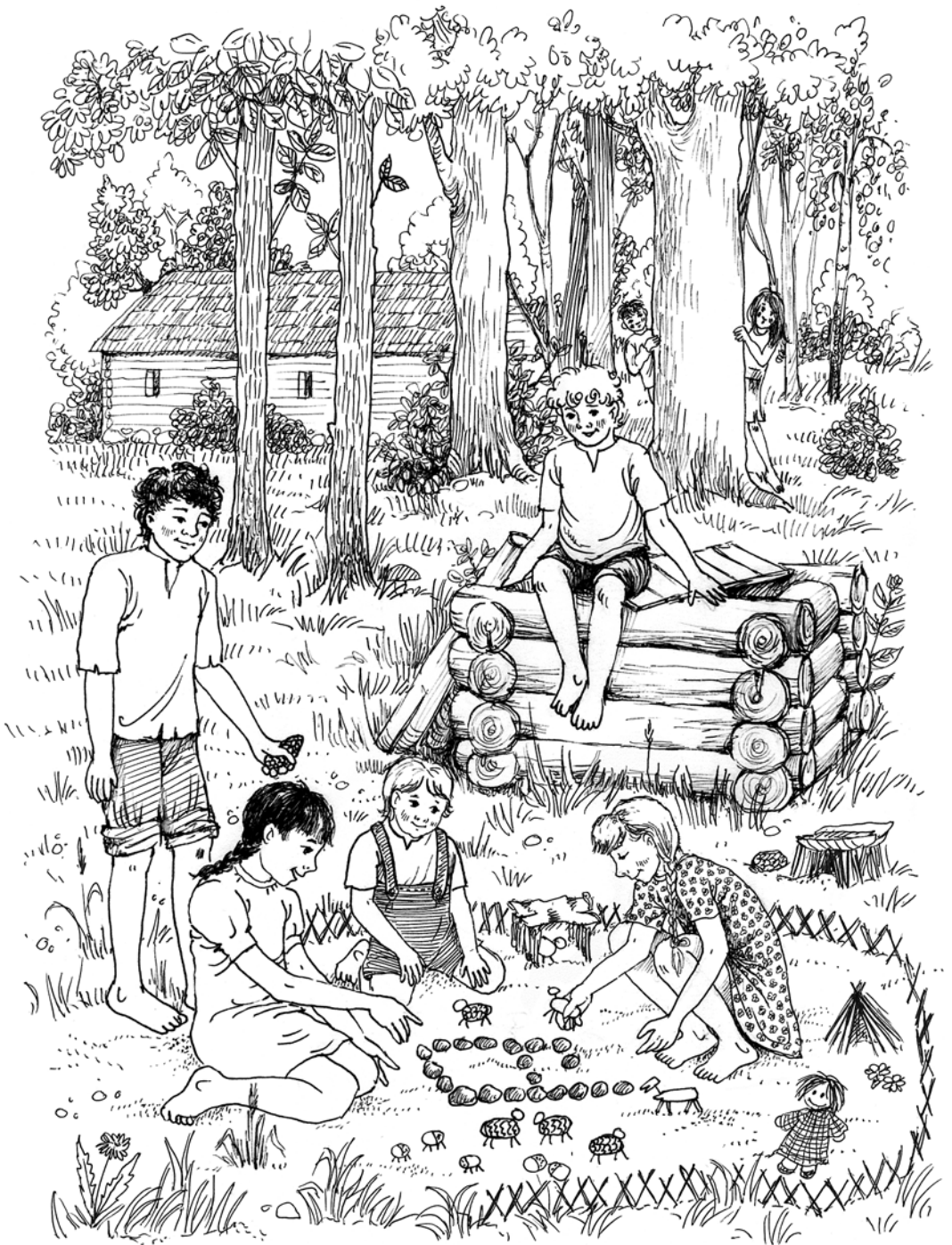
Moonakate majad olid valgeks võõbatud madalad ehitised. Neid oli kokku kolm: üks lähemal pargi taga ja kaks tükki kaugemal karjalautade juures.

Moonakate majas elasid põllutöölised oma perelega, samuti pesunaised ning muud töölised. Nende laste mängud paistsid Veerale hoopis põnevamad kui saksa laste omad. Neil ei olnud ei portselanist nukke ega hobustega mängutõldu, kuid olid pisikesed puuloomad ja ehituskivid, värvilised puumunad ja kaltsutited. Moonakatel oli alati palju tööd ja sellepärast said lapsed omapäi kõiksugu lõbusaid tegemisi ja mängu ette võtta.

Veera teadis väga hästi, et ta ei tohi moonakamaja juurde minna, aga täna polnud karta, et keegi midagi märkaks. Töörahas oli ametis heinateo lõpetamisega ja härrasrahvas suure jahipeoga.

Suure paekivist maja juures oli vaikne. Selles majas oli mitu väikest korterit ja kahel pool otstes seisid suured ruumid, kus hoiti vilja ning heina. Läheduses olid ka pisikesed laudauberikud, kus moonapered loomi pidasid. Varem oli mõisas rohkem moonakaid olnud. Nüüd olid mõisamaad riigistatud ja eestlastele jagatud. Mõisahärra ei vajanud enam nii palju töökäsi. Sellepärast oli selleski majas paar korterit tühjad.

Veera sättis end vana pehkinud kaevu kõrvale istuma. Seal oli veidi aega tagasi keegi mänginud. Kivikestest olid tehtud aedikud, kuuse- ja männikäbid ning puutükikesed olid loomadeks ja inimesteks sätitud. Kasetohust katusega tallist vaatasid välja käbiloomad, mullast, okstest ja kõrtest oli meisterdatud elumaja. Kindlasti oli see olnud Michelsoni Mahta. See oli pikkade heledate patsidega tüdruk, kes elas oma isaga sellesama maja ühes toas. Tema armastas hirmsasti

loomi, aga ühtegi mängulooma tal ei olnud. Isa ei saanud talle neid meisterdada, sest kunagi oli ta rehepeksumasina juures oma käele viga teinud. Nüüd oli tal luba moonamajas elada ja öövalves käia. Kuna isa päeva ajal magas, hoolitses Mahta eest hoopis teistre Leene. Leenel endal oli kolm poega. Mahta ja nende kolme poisiga Veera vahel salamisi mängimas käiski. Olid muidugi ka Tuule Anni ja Martin, aga neid lapsi Veera pelgas. Nad rääkisid imelikult, nii et nende emagi neist alati aru ei saanud, ammugi siis veel Veera. Anni ja Martin kiusasid tihtipeale Mahtat ja kaklesid Leene poistega.

Nüüd kuulis Veera kusagilt kihistamist. Ta märkas, et moonakamaja nurga tagant piiluvad Anni ja Martin. Nende näod olid kriimud ja riided räbalad.

„Ma näen teid küll!” hüüdis Veera.

„Tollatas!” hüüti eemalt ja piilujad jooksid minema. Veera ei teadnud, mis see sõna tähendas, aga mõistis, et ega see midagi head olnud.

„Ise olete,” hõikas ta vastu. Samal ajal tulid Mahta ja Leene noorim poeg Kaarel õue. Nad olid just söömas käinud.

„Oi, näe, Veera tuli!” hõikas Kaarel ja jooksis tüdruku juurde.

„Martin ja Anni on seal nurga taga,” sõnas Veera pahaselt.

„On jah. Neid ei kutsutud sööma,” noogutas Mahta.

„Nad on vaesed, ei saa täna süüa,” teatas Kaarel.

„See ei ole vist hea,” raputas Veera pead. Ta teadis ema juttudest, et see on väga raske elu, kui leiba ei ole. Kasvav laps peab sööma.

„Mis nad on siis nii totakad,” parastas Kaarel.

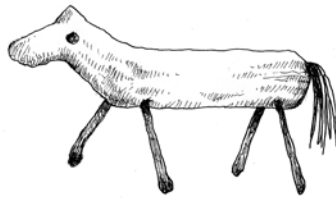
„Kas sa nägid, kui vahva karjalauda me tegime?” päris Mahta. „Näe, siin on hobused ja siin lehmad!”

„Ei, hobustel on oma tall, nad ei ole lehmadega koos,” teadis Veera.

Mõne hetkega unustasid lapsed nurga tagant piiluvad mustad ja kõhnad näod. Läks lahti tõsine mäng, milles Veeral oli enamasti peaos. Varsti liitusid mänguga ka Kaarli vanemad vennad. Karjalaut

muudkui kasvas ja selle rikkus suurenes. Soe suvehämarus hakkas juba puude tagant piiluma, aga lapsed elasid oma mänguilmas. Nad ei märganud, et Anni ja Martin ära tупpa läksid ja töölised koju kiirustasid.

Veera jõudis koju päris hilja. Ema oli väsinud moega. Ta uuris möödaminnes, kus tütar oli olnud. Veera oli aus laps, aga arvas siiski, et kõigest, mis päeval tehtud sai, pole mõtet rääkida. Nii jutustas ta ainult hommikust ja sellest, kuidas ta Antoni juures Milliga mängimas käis. Puhtaks pestuna voodis lamades pigistas ta pihus väikest puupulka, millel oli hobuse pea moodi mügarik. Uneski nägi ta käbidest, okstest ja heinakõrtest loomi ning kiviaedikuid. Aedikute vahel kõndis pikk suure malakaga mees ja pidas vahti.

LAPS RÄÄGIB, KUI KANA PISSIB

Pärast suurt jahti sõitis härrasrahvas kogu perega mere äärde. Nüüd oli kõik täiskasvanud rõõmsad ja rahulikud. Veera väga rahul ei olnud. Mama oli pidanud kaasa sõitma ja emand Sanna jäi tema järele vaatama. Köögis oli küll mõnus olla, sest seal liikus ikka rahvast ja kuulis igasuguseid jutte, aga Veeral oli raske ühe koha peal püsida. Nii palju asju oli vaja korda saata, enne kui saksad tagasi tulevad ja ta jälle Richardi ja Reneega mängima peab.

„Pargivahi Niida on päris otsa jäänud,” kurtis virtin Ida. „Ta jalad on kui pakud.” Veera istus lahtise akna all kõrgel puutoolil ja kõlgutas jalgu. Ta teadis, et ei tohi suurte jutule vahele segada. Muidu oleks ta kohe küsinud, et mille otsa see emand Niida oli kinni jäänud. Täiskasvanud rääkisid ikka kummalisi asju.

„Jah, tohtrihärra käis eila,” noogutas üks valge tanu ja põllega köögitudruk, kes juurvilja hakkis. Virtin Ida rüüpas tassist teed ja ohkas:

„Ega ta enam kaua vastu pea. Mis siis küll Rudolfist saab?” Nüüd ei pidanud Veera enam vastu ja hüüatas:

„Kuhu otsa ta siis jäänud on, et enam alla ei tule?” Virtin Ida pahvatas naerma. Kokaemand Sanna aga püüdis kurja nägu teha ja ütles:

„Laps räägib, kui kana pissib. Too mulle jahu!” Kogukas kokaemand sõtkus parajasti tainast ja Veera ülesanne oli talle jahu käte peale raputada.

„Emand Niida on väga haige, kulla laps. Sa saad valesti aru, ära parem kuula teiste jutte pealt. Kui Sanna valmis on, mine linnuaeda ja too mune juurde. Ehk on juba mõni. Hommikused on otsas,” ütles virtin Ida. Veera noogutas innukalt. Saab ometi välja lipata!

Linnuaed asus tallide taga. See oli võrguga piiratud puust majake, kus elasid kuked, kanad, pardid ja ka mõned haned. Ümber võrgu kasvasid Veeraga ühepikkused nõgesed, nendest hoidis tüdruk emale. Lindude eest hoolitses Karja-Kusta naine Liisa. Vana küürakas naine puhastas just lindude joogiküna. Veera ei tundnud Liisat hästi, aga sellegipoolest otsustas ta küsida, mis oli südamele jäänud.

„Emand Sanna palub mõni muna,” ütles ta viisakalt.

„Ah sina, latseke, oled. On muna, on. Mu kanakese teeva hääd tööd.” Liisa kadus majakesse ja tuli sealt kolme munaga välja. Ta tõstis Veera seelikusaba üles ja pani munad sinna sisse. Kui küürus see inimene ometi oli. Ta oli oma kõvera seljaga vaid veidi pikem kui Veera.

„Emand Liisa, ma tahaks näha, kuidas kana pissib,” poetas Veera häbelikult.

„Misasja, mitte ei kuule?” Vana naine tuli Veerale lähemale ja küünitas kõrva tema poole. Tüdruk tundis, kuidas ta kanasõnniku järele lõhnas, ja mõistis, et tema küsimus oli rumal. Ta tänas hoopis ja pöördus minekule. Liisa läks pead raputades oma lindude juurde tagasi.

Tallide juures nägi Veera ded Matveid.

„Uh, Verot ka, sa oled suureks kasvanud... mina arvan!” tervitas mees muigel sui.

„Aga sina näed vana välja,” vastas Veera seelikusaba kohendades.

„Nu, see ma ju olengi... mina arvan. Käisid kanaaias?”

„Jah. Emand Ida palus mune. Ütle, Matvei, millal kana pissib.”

„On ikka küsimus lapsel... mina arvan. Ei tema pissi. Lehm ja siga küll, aga kana... ei, ei, ei!” pugistas vana mees naerda.

„Aga emand Sanna ütles, et pissib. Et laps peab siis rääkima!” oli Veera kindel.

„Nu jah. Nii nad ütlevad, kui tahavad, et laps vait oleks...mina arvan. Nii need eestlased ütlevad. Nad ütlevad üldse palju ümber nurga... mina arvan.” Vana mees silitas habet ja hakkas aegamisi talli poole minema. Veera kehtas nõutult õlgu. Ütlevad ümber nurga... Asi läks veel keerulisemaks.

Veera ruttas tagasi kööki. Suur valgeks võõbatud mõisaköök asus häärberi põhjapoolses otsas esimesel korrusel. Sinna pääses sama ukse kaudu, kust Veera koju ärklikorruselegi. Köögi ühes otsas oli suur pliit, mille kohale olid riputatud piinlikult läikima löödud vasknõud.

Iga päev küüriti juba niigi pesust kulunud laudpõrandat, puhastati kõiki nõusid ja kapiriivuleid. Kõik pidi olema laitmatus korras, sest igal hommikul käis mõisaproua menüüd esitamas. Nii selle kohta öeldi: tema otsustas, mida pidi toiduks tegema ja lauale tooma.

Toidulaoks oli kelder pargis maa sees. Seal hoiti kõike söögi-
tegemiseks vajalikku. Nüüd, kui Veera oli kokaemanda hoole all, oli ta saanud korra ka keldrisse minna. Seal ei meeldinud talle kohe sugugi. Riiulid ja salved olid küll täis head ja paremat: sinke, vorste, moose, kompotte, aga laest rippusid alla tapetud loomade kered. Need ajasid lapsel hirmu nahka ja ta otsustas, et keldrisse ta uurimisretkele ei lähe. Toiduladu oli suure tabalukuga kinni ja võti oli alati emand Sanna vööl. Tema ise käis moonatoomas, ainult mõnikord võttis mõne köögitudruku kaasa.

Kokaemand oli nüüd köögis üksinda.

„Ahaa, seal sa oled. Valitsejahärra sai teate, et saksad tulevad homme koju. Siis ootab proua sind juba hommikul poistega mängima. Sa pead täna vanni minema ja me peame su juuksed korda tegema,” teatas tüse emand. Veera pani munad lauale ja ohkas. Kõige hullem selle poistega mängimise juures oli igaõhtune küürimine. Aga polnud pääsu. Enne magama sättimist istuski ta palavaks köetud pesutoas suures plekkvannis ja talus kannatlikult köögipiiga Triino karedat nuustikut. Seep läks silma, aga Triino ei hoolinud sellest. Tal oli kiire pargikiigele. Seal said noored ikka õhtuti kokku, kui ilus ilm oli ja päevatoimetused tehtud.

Köögist pääses emand Sanna tupp. Veera oli juba mitu ööd emanda kõrval maganud. Anton tohtis omapäi olla, sest tema oli suur ja tubli, aga Veera pidi emanda silma all olema. Ja tõepoolest polnud nende päevade jooksul ühtegi pahandust juhtunud. Ega need ikkagi kaua Veerast eemal püsinud. Üks ootas ees juba järgmisel päeval.

KANAARILINNUKE

Härrasrahvas kogunes alati ühiselt lõunat sööma. Kui kogu pere lauas istus, ei tohtinud neid segada. Kedagi peale Veera ema ja veel paari teenija söögisaali ei lubatud.

Lõunasöögi ajaks jäi Veera üksi lastetuppa. Ta ise oli veidi aega tagasi köögis söönud ja peale seda poistega mängima tulnud. Oli vihmane ilm ja mängiti toas.

Poiste tупpa oli juurde toodud hulk mänguasju. Kui lapsi polnud, sai Veera asju omapäi uurida ja nendega mängida. Poistele osteti alailma uusi poemänguasju, milliseid teised lapsed näinudki polnud. Näiteks oli riitulile ritta seatud palju peeneid tinasõdureid ja kahur, mis lasi mängukuule. Väikese Manja tarvis oli ostetud uhke portselanpea ja pehme kehaga printsessi moodi nukk. Mänguasjakastis oli uus ratastega jänes, keda sai järel vedada, lehm, kes kaelast vajutades ammus, ja armas karvane kassike. Kõige huvitavam asi oli aga hoopis elus.

Pitslinaga kaetud laual seisis linnupuur, selle sees oli pisike kollane kanaarilind. Vanemad lapsed olid hiljuti tulnud Saksamaal elava vanaema juurest ja linnukese kaasa toonud. Veera jälgis linnukest tükk aega. Talle meenus talli taga asuv linnuaed. Kui palju oli seal lindudel ruumi! See kollane kaunitar pidi aga nii pisikeses puuris elama. Pikemalt mõtlemata avas Veera puuriukse. Mõne hetkega liugles linnuke lae alla. Tüdruk polnud aga arvestanud lahtise õhuaknaga ega läinudki kaua aega, kui kanaarilind aknast välja lendas. Nüüd oli ta vaba: võis minna, kuhu tahtis, ja võis endale sõpru otsida ja...Aga puur! See seisis tühjana. Kõik pidid ju aru saama, et see oli Veera, kes luugi avas. Nii hirmus paha tunne pugest väikese tüdruku hinge, et ta hakkas kõva häälega nutma.

Õnnetuseks kostis kisa ka härrasrahva lõunalauda. Kogu seltskond tormas lastetuppa ja nägi suure häälega ulguvat Veerat. Laual konutas kurvalt tühi puur. Proua mõistis esimesena, mis oli juhtunud. Ta läks näost punaseks, niisama punaseks kui ta siidkleidi krae ja kaunistused. Veera oli rikkunud kahte reeglit: häirinud lõunasööki ja puutunud vara, mis talle ei kuulunud.

Proua astus paar sammu lähemale ja karjus saksa keeles:

„Weg! Weg!” See tähendas – välja, välja! Veera vaatas abiotsivalt härra poole, kuid ka tema nägu oli väga pahane. Richardi punnis-põkskel näol oli kerge naeratus. Ta oli ennist Veeraga peitust mängides tülli läinud. Renee oli kohkunud ilmega ega mõistnud, mis oli juhtunud. Proua läks akna juurde. Veera ei suutnud ootama jääda, kas linnukest veel õues näha on, vaid jooksis toast välja.

Tüdruk tormas üles ärklikorrusele, viskas ennast nuttes voodile ja surus kõrvad kinni. Ta ei tahtnud kuulda, kuidas ärevalt edasi-tagasi sagitakse. Kogu häärber läks nagu keema, kui miski härraseid pahan-das. Kõik püüdsid oma töid ja tegemisi hästi teha, et härrad rohkem ei kurjustaks. Veera nuttis väga kaua. Tavaliselt unustas ta ruttu halvad asjad, aga seekord oli ta hingepõhjani solvunud. Ta oli ju ainult head tahtnud! Tüdrukule tundus, et ta oli juba tunde üksi olnud. Siis tuli virtin Ida. Ta vaatas lapsele kaastundega otsa ja kutsus ta endale sülle. Nuuksuv ja punase näoga tüdruk pugemanda kaissu ja tundis, kuidas sõbralik käsi ta pead paitas. Tol ajal lohutati lapsi väga harva. Kes pahateo tegi, pidi ise vastutust kandma ja lohutust leidma. See, et virtin nüüd tuli ja Veera sülle võttis, oli väga ebatavaline.

Kui Veera õhtul voodis lamades kuulis, et mama nutab, tundis ta end veel kehvemini. Haruldane lind tuli kinni maksta. See tähendas teenijale kogu kuu palka. Veerale tundus, et nüüd ei saa ta elu enam kunagi ilusaks minna.

Kuid läks siiski. Pargivaht Rudolf tuli juba järgmisel hommikul nende korteri ukse taha ja hoidis midagi pihus. See oli kollane kanaarilinnuke! Veera hakkas rõõmust keksima ja mamagi naeratas.

„Ta ei lennanudki minema!” naeris tüdruk. Mama lõpetas tema patside punumise ja tänas pargivahti.

„Ei see linnuke vabadust taha,” naeratas Rudolf oma lühikese musta habeme tagant. Kui lumivalged hambad tal olid! „Tema peab elama soojas toas ja puuris. Ta on pärit soojalt maalt. Viige, proua Jevdokia, see sõbrake puuri tagasi. Ärge muretsege, linnuke on terve.”

„Kust te ta ometi leidsite?” imestas mama.

„Ei olnud siin leida midagi. Tuli ise valguse peale meie ukse taha. Taipas vist ära, et ei taha vabalt ringi lennata.”

„Püha Neitsi olgu tänatud,” sosistas mama ja lõi risti ette, „et ta mõnele kassirojule või koerale suhu ei lennanud.”

„Ega siis kassid nii ilusat lindu murra,” arvas Veera. Mama võttis salli õlgadele ja sõnas tõsiselt:

„Sina ole nüüd küll täiesti vakka! Lähed koos Antoniga karjamaale ja püsib kuni õhtuni seal. Aitad lambaid valvata.” Mama võttis linnukese õrnalt pihku ja ruttas minema. Veera kuulis, kuidas sammud koridoris kajasid ja ema pargivahti tänas.

„Hakkame siis minema,” teatas kardina tagant tulnud Anton. Ta oli Veerast viis aastat vanem ja majas peremehe eest. Ega talle meeldinud, et peab nüüd öde kantseldama, aga sõna pidi kuulama ja oma kohustusi tuli täita.

Elu mõisas läks omasoodu edasi. Teenijarahvas tegi päevast päeva tööd, härrasrahvas elas oma elu. Vahel, kui häärberis külalisi käis, oli Veera juba ammu voodis, kui mama töö lõpetas. Võõrustamisõhtutel pani ema selga pehme pruuni kleidi, ette satsidega valge põlle ja pähe väikese tanu. Niisugune oli teenijate pidulik vormiriietus. Sinna juurde kuulusid veel kontsaga kingad, mis mama jalad valutama ajasid, sest kogu õhtu tuli püstijalu seista või köögi ja söögisaali vahet jooksta. Aga ta ei kurtnud kunagi.

Ka Veera tegi nüüd tõsist tööd. Mida rohkem sügise poole ilmad pöördusid, seda rohkem aega veetis härrasrahvas kodus, ja siis pidi Veera poistega mängimas käima.

ŠOKOLAADIJÄNES JA JÕULUVANA

Päris aasta lõpus tuli mamal veel üks huvitav töö ette võtta. Nimelt selgus enne jõule, et jõuluvana saksa laste juurde sel aastal kuidagi ei jõua. Eesti lastel ei käinudki jõuluvana, käis hoopis jõulusokk – sarvede ja pahupidi kasukaga. Sel aastal tuli siis leida keegi, kes ise saksa lastele jõuluvana mängiks. Rääkima pidi ju saksa keeles, aga polnud käepärast ühtegi meesterahvast, kes saksa keelt oskaks. Ainuke, keda usuti hakkama saavat, oli Veera ema. Nõnda paluski mõisaproua isiklikult Jevdokiat oma lastele jõuluvanaks. Mama oli päris hea meelega nõus, sest ta tohtis suurele peole kaasa võtta ka Veera ja Antoni.

Veera ootas seda päeva suure põnevusega. Anton oli nädala sees Rakveres koolis ja ema tööl. Nii istus väike tüdruk alailma kas oma ärklitoas või veetis aega all köögis. Aeg-ajalt juhtus küll ka üht-teist huvitavat, kuid enamasti oli igav. Ilmad olid lörtsised ja õue mama tüdrukut ei lubanud. Ega seal õueski palju teha olnud. Ka moonaka majade lapsed ei saanud välja, sest ei tohtinud lörtsis oma saapaid kulutada, mõnel aga ei olnudki saapaid.

Nädalavahetusel käis Veera emaga uisutamas. Need olid väga vahvad ettevõtmised. Järv, mida uisutajate jaoks puhastati, oli päris kaugel. Pargivaht Rudolfil oli väike saan ja vana hall hobune. Rudolf ja Veera ema olid siinkandis ainsad, kes uisutada oskasid ja kellel uisud olid. Nii viiski Rudolf pühapäeva õhtuti, kui ilm vähegi lubas, mama Jevdokia ja Veera vallamaja taha järvele sõitma. Ka Veera sai kenad uisurauad alla. Pargivaht oli lasknud sepal need valmis taguda. Küll oli liuväljal ilus, eriti, kui tuli veidi pakast ja puud olid härmas. Veera muudkui vahtis ringi ja unustas vahel uisutamise sootuks.

„Sõida, sõida, laps, muidu hakkab külm,” hõikas mama. Härra Rudolf hoidis tal käevangust kinni ja nad libisesid just Veerast mööda. Mama õhetas ja oli nii ilus. Veerale meeldis, et ka pargivaht Rudolf naeris. Muidu oli ta väga tõsine, küllap oma haige naise pärast.

Lõpuks jõudiski kätte jõululaupäev. Jõulusid tähistasid kõik suure pidulikkusega: härrasrahvas oma häärberis, teenijarahvas köögi-poolel, talupered oma kodudes. Hommikul aitas Veera köögis piparkooke teha ja jõulusaiu küpsetada. Pärastlõunal pani mama talle selga uhiuue poekleidi, mis oli linnast just jõulude tarvis ostetud. Kleit oli tumesinine, pitskrae ja valge koheva alusseelikuga. Veera pruunid juuksed jäeti lahti ja pähe seoti valge lips. Tüdruk nägi nii kena välja, et virtin Idagi käsi kokku löi. Anton sai selga ülikonna.

Lapsed viidi häärberi suurde pidusaali, kus seisis uhke jõulukuusk. Selle otsa oli riputatud piparkooke, värvilises paberis komme, säten-davaid klaasmune. Just siis, kui Veera saali astus, süüdati küünlaid. Anton ja Veera võtsid jõulupuu lähedal istet ja vaatasid pealt, kuidas saksa lapsed kuuse ümber jõululaule laulsid, oma salme kordasid ja maiustusi sõid. Ka Veera ja Anton said kommi.

Äkki kostis koputus. Tuli jõuluvana. Richard tormas talle vastu, Renee puges ema selja taha peitu. Jõulumees nägi oma inglijuuste moodi habeme ja parukaga õige väarikas välja. Ühes käes oli tal sau, mille otsas kuuseke ja 12 põlevat küünalt, teises aga vitsakimp. Jõulumehe järel tuli sisse pargivaht Rudolf, kes tassis kingikotti.

Jõuluvanale pakuti istet ja tuli kingijagamise aeg. Härraste lapsed lugesid saksakeelseid luuletusi ja laulsid. Juhtus aga nii, et Richard hakkas millegipärast jõuluvanale vastu vaidlema, mispeale pörutas jõulumees sauaga vastu maad. Üks küünaldest kukkus alla ja otse jõulumehe habemesse. Valged lokid süttisid raginal põlema. Kõik saalis viibijad jäid tardunult põlevat jõulumeest silmitsema. See, kes nüüd kiiresti tegutses, oli mõisahärra ise. Ta rabas mamal paruka peast ja tiris habeme eest. Koos pargivahiga talutasid nad mama saalist välja. Mõisaproua hoidis rinnust kinni ja ahhetas, lapsehoidja Gisela

rahustas Reneed. Veera ja Anton olid kõigil meelest läinud. Veera oli toimunud nii rabatud, et ei osanud midagi teha. Ta oleks ehk suure häälega nutma hakanud, kuid Anton pigistas teda hoiatuseks käsi-varrest. See tähendas, et pidi vait olema. Kogu rahvas sebis ringi ja rääkis kõva häälega ning vaesel Veeral hakkas pea ringi käima.

„Kas mama on nüüd surnud?” küsis ta Antonilt sosinal.

„Mis asja, sa oled ikka päris loll,” nähvas vend. „Nägid ju, et ta liigutas!”

Lõpuks avastas mõisaproua nurgas konutavad piduriides lapsed ja ütles: „Lähep ära koju!” Ta viipas käega ukse poole. Veera pühkis vargsi pisaraid ja hoidis vennal kõvasti käest kinni. Nüüd ei saanudki tema jõuluvanalt kingitust. Kui nad juba ukse juures olid, hõikas proua äkki:

„Ootap! Neet on teile!” Lapsehoidja Gisela tõi lastele kaks kirevas paberis pakki. Jalamaid ununes Veeral kõik muu. Rõõmust särades haaras ta oma kingituse.

Kodus selgus, et härra kiire tegutsemine oli mama kõige hullemast päästnud. Kaelal ja lõual olid küll mõned põletushaavad, kuid mitte väga tõsised.

Veera jaoks oli pidu seekord läbi, aga teda lohutas teadmine, et ka tema oli kingituse saanud. Kireva paberi seest tuli nähtavale suur suhkrust ja šokolaadist jõuluvana. Antoni pakis oli sama suur šokolaadijanes. Sel aastal oli härrasrahvas kõigile teenijatele kingitusi teinud. Mama pakist leiti pisikene mängutoos, mis jõulumuusikat mängis.

Kingitused olid väga uhked ja mama tahtis maiustusi tingimata mõni aeg alles hoida. Veerale oli see pettumus.

„Aga mina tahan seda ära süüa!” hüüdis ta.

„Las ta olla,” ütles ema voodist. „Pane praegu riuli peale, on ilus vaadata.” Ega tüdrukul muud üle jäänud, pidi sõna kuulama.

Järgmisel hommikul ärkas Veera hilja. Anton istus oma voodil ja luges.

„Kus mama on?” päris tüdruk.

„Pargivaht viis ta linna tohtrihärra jutule,” teatas Anton.

„Kas ma nüüd võin oma jõuluvana ära süüa?”

„Ei, ei või. Pealegi on neil soolikad sees, et sa teaksid. Neid ei saagi süüa!” tähendas vend. Veera ei uskunud.

„Sa vassid, need on ju okolaadist, pole neil midagi sees.”

„On aga jah,” sõnas Anton. Veera raputas pead, aga rohkem ei vaielnud ka. Mine sa neid sakste kingitud asju tea.

Mama jäi kauaks ära. Pärast lõunat, kui Anton oli välja läinud ja Veera üksi koju jäänud, käis ta ikka ühtelugu kingitusi vaatamas. Raputas ja koputas teisi, korraks limpsas keelegagi. Soolikajutt ei andnud kuidagi rahu. Siis hammustas ta jänesel otsustavalt pea otsast ära. Ei olnud mingeid soolikaid, oli hoopis okolaad. Ja see maitstes hästi! Mõne hetkega oli kogu jänes söödud.

Muidugi sai Veera õhtul mama käest tõreleda. Anton oli kangesti solvunud, et õde tema jänese ära sõi.

„No ise sa ju ütlesid, et soolikad on sees! Kuidas ma oleksin siis saanud jõuluvana peal proovida, kas on. Jõuluvana on ju ikka inimene!” Seepeale hakkasid Anton ja mama hoopis naerma.

Pärastpoole söödi jõuluvana koos ära. See oli siis, kui muu teenijarahvas neile külla oli tulnud. Kõik olid kuulnud mama õnnetusest ja tahtsid teda näha. Sellest sai tore õhtu.

VANA BRAUNI ELUPÄEVAD

Kulus kaks nädalat, kuni mama paranes. Veerale olid need koguni toredad päevad, sest nüüd sai ta palju ema seltsis olla. Ka Antonil polnud kooli. Esimesed päevad pidi ema voodis olema. Siis luges Anton talle ja Veerale juturaamatut ette ning õpetas neile eesti keele tähti. Ema proovis neid kirjutada ja sellega sai palju nalja. Anton pidi olema nagu päris koolipapa ja tal tuli see hästi välja. Iga kord, kui keegi midagi valesti tegi, koputas ta joonlauaga lauale ja ütles etteheitvalt:

„Nii ei saa, kulla laps!” Veerale tundus see kole naljakas, aga Anton ei lubanud naerda.

„Millal mina kooli saan?” päris Veera emalt. Ema istus oma voodil ja toetus patjadele. Tal olid käes Antoni tahvel ja krihvel.

„Verot ka,” ütles ta vaikselt. „Koolis peab hästi eesti keelt oskama. Sa oled veel liiga väike, et minna. Kooli on vaja toitu kaasa võtta ja riideid ning saapaid on vaja...”

Nii see jutt sel korral jäi. Pärast neid koolimänge tahtis aga Veera hirmsasti päris kooli minna. Ta muudkui mõtles ja unistas sellest, kuidas ka temal on oma tahvel ja riidest koolikott, mida sai seljas kanda. Siis saaks ta oma krihvlikarbi ja krihvli, millega tahvlile kirjutada, ja oma raamatud ja lõunasöögi.

Õhtuti jutustas mama lastele Venemaast, papa Fjodorist ja sellest, kuidas venelased jõule pidasid. Vana-aastaõhtul istusid nad kolmekesi laua ääres ja jõid üheskoos teed. Laual seisis ilus pisikese hõbedase kraaniga samovar – see oli ainuke asi, mis pärines mama lapsepõlvkodust. Seda kasutati vaid väga pidulikel juhtudel. Mama soristas pisikesest kraanist valgetesse tassidesse auravat teed ja rääkis, kuidas

tema isa oli selle samovari saanud kingituseks ühelt väga tähtsalt mehelt. Ta ütles, et meest kutsuti suurvürstiks.

Näärpäeval oli Veera käinud mamaga külas emand Niidal, kes elas Sillatiigi ääres väikeses valges majakeses. Nii nagu maja oli väljast valge ja ilus, oli ta ka seest. Igal laual ja kummutil oli valge pitslina, vooditel valget ja punast kirja katted, põrandal kirjutriibulised kaltsuvaibad. Veera sai nüüd aru, mida haigete jalgadega emand päev otsa tegi. Isegi külalistega juttu puhudes käisid ta käed kábekiirelt. Valmis said sokid, mis emand Veerale kinkis. Nüüd kuulis Veera ka seda, miks kõik pargivaht Rudolfist lugu pidasid. Nimelt oli ta kunagi olnud Rakvere linnas kooliõpetaja, siis, kui seal esimene eestikeelne kool avati. Kui emand Niida haigeks jäi, tulid nad mõisa ja siia nad jäidki.

Kui mama kosus ja tööl hakkas käima, pääses Veera jälle moonakamajade juurde. Teda lubati lõuna paiku välja jalutama. Tiigijää oli juba tugev ja polnud karta, et seal midagi juhtuks. Nii viisidki jalad tüdruku justkui iseenesest Leene poiste ja Mahtaga mängima. Lapsed olid kusagilt vana puust kelgu saanud ja sellega oli väga lõbus kungastest alla lasta. Tihtipeale nägid kelgutajad Tuule Martinit ja Annit majaaknast välja vaatamas. Nemad talvel välja ei saanud, sest neil ei olnud saapaid jalga panna.

Ühel päeval läks Veera taas tallide juurde. Sinna oli nüüd hea minna, sai üle Sillatiigi lipata. Päike paistis, aga jääd kattis paks lumi, nii et kui Veera kohale jõudis, oli ta päris väsinud. Vana Matvei istus tallis põhuhunnikus ja mängis suupilli. Ta viipas tüdruku enda kõrvale istuma. Hakkas soe, Veera lükkas villase rätiku peast, kloppis mantli puhtaks ja saabastelt lume maha. Ta kuulas veidi aega vanamehe pillimängu ja küsis siis:

„Miks sa täna nii kurba lugu mängid?”

Ded Matvei lõpetas mängu ja teatas:

„Meie vana Braun läks loojakarja.” Vanamees noogutas mõtlikult ja alustas uut lugu. Seegi oli nukravõitu. Veerale ei meeldinud kurvad

lood. Kuhu see Braun siis oli läinud?! Tüdruk tõusis ja läks Brauni latri juurde. See oli tühi. Hobune oli tõesti ära läinud.

„Kuule, ded Matvei, kuhu ta nüüd siis niimoodi talvel läks?” päris piiga tagasi tulles. Matvei lõpetas taas mängu.

„Loojakarja, latseke... mina avan. Nu, sinna, kuhu me kõik ükskord läheme. Ära suri meie vana mära. Läks loojakarja... mina arvan.”

„Miks ta suri?” küsis Veera. Surmast ta veidike teadis, sellest inimesed ikka mõnikord rääkisid. Ta oli näinud ka surnud loomi keldris...

„Nu, vana oli, mina arvan. Ikka vana oli,” mõmises Matvei.

„Aga sina, ded, oled ju ka vana!” hüüatas tüdruk.

„Vana jah, mina arvan. Eks mina elan ka seni, kuni mulle elupäevi on antud.” See teadmine lohutas Veerat pisut. Päevi oli ju veel palju tulemas.

„Aga kuhu nad Brauni viisid?”

„Külasse, ma arvan. Jah, tema päevad said otsa.” Matvei tõusis ja komberdas minema. Ta oli väsinud ega jaksanud pikalt rääkida.

Veera jäi mõttesse. Miks pidi hobuse külasse viima? Kas vallamajja? Või hoopis mõnda talusse? See asi tuli selgeks teha. Veera otsustas vana mära üles otsida. Teda huvitas, kuidas sai hobune äkki nii vana olla, et ta päevad otsa said.

TEEKOND KÜLASSE

Ded Matveiga hüvasti jätnud, otsustas Veera sammud otsemaid külasse seada. Ta teadis, et tuleb minna väravate juurde ja et sealt pääseb suurele teele.

Suurel teel oli päris hea kõndida, sest mõisast oli külasse mitu rege ja saani läinud ning lume kõvaks sõitnud. Ometigi väsis Veera üsna ruttu. Tee tundus lõputu. Ta oli seda maad ju mitu korda pargivaht Rudolfi saaniga sõitnud ja siis olid nad üsna ruttu vallamaja juurde jõudnud. Nüüd tuli ühe metsatuka tagant nähtavale järgmine ja ühe künka tagant jälle teine. Tüdruk muudkui kõndis ja kõndis. Hakkas lund sadama. Suured helbed langesid Veera valgele pearätile ja kirjutetele kâpikutele. Tüdruk jäi seisma ja limpsis kinda pealt lund. See oli külm. Äkki tundis ta, et on päris jahe, ja taipas, et ei tohi seisma jääda. Kuhu minna? Küla pidi ju ometi juba lähedal olema. Eemalt paistsid küll mõned talumajad, aga vallakeskust polnud näha. Miks ta üldse sinna külasse läheb? Kelle käest ta vana hobuse kohta küsima peaks? Ta ei tundnud seal ju kedagi!

Veera taipas, et oli mõtlematult teele asunud. Lund aina sadas ja taevas hakkas hämmarduma. Väike rändur otsustas otsa ringi keerata ja tagasi minna, aga nüüd kippus tee silmade eest ära kaduma.

„Küll on pahasti,” mõtles tüdruk. „Ma ei leiagi niimoodi koduteed. Läheb pimedaks ja lund sajab ja ma ei näe varsti enam reejälgesid ja kodu on nii kaugel!” Ta pühkis vägisi silma tikkuvaid pisaraid ja rühkis edasi, ikka mööda vaevu nähtavaid reejälgi.

Äkki kuulis tüdruk haukumist ja nägi enda ees väravaid. Need ei olnud aga hoopiski uhked kiviväravad, vaid lihtsad puust aiarioikad, tara taga haukus koer. Läbi lumesaju paistsid tumedad hooned. Nüüd

sai Veera aru, et ta oli mööda valesid jälgi tulnud. Küllap oli mõni talumees just äsja reega koju sõitnud.

Täpselt nii oligi. Läbi tiheda saju rühkis peremees tare poole. Ta oli hobuse talli viinud ja tahtis just tuppa minna, kui kuulis koera kurjasti haukumas. Mees pööras ümber ja märkas värava taga paksu lume sees väikest tüdrukut.

„Tohoo-pime! Mis rändaja sina siis oled? Ole vakka, peni!” Peremees müksas koera, see jäi kohe vait. Et Veera midagi ei vastanud, tegi mees värava lahti ja ütles: „Eks astu sisse, kaugelt tulnud külaline. Astu aga sisse.” Veera tõmbas rätiku rohkem näo ümber ja sumpas läbi lume aiavärvade vahelt sisse. Peremees sammus ees, väike tüdruk tema taga. Nii astusid nad tare eeskotta ja sealt edasi sooja tuppa. Vaikides võttis peremees kasuka seljast ja raputas selle lumest puh-taks. Veera nägi tohutu suurt lauda keset tuba ja selle tagant piiluvaid silmapaare. Perenaine seisis pliidi kõrval, pööras nüüd ümber ja lõi imestusest käsi kokku:

„Mis pambu sina, Mihkel, oled kaasa toonud! See ju puha inim-laps!” Perenaine oli noor ja kena. Tal olid sõbralikud silmad. Ta tuli Veera juurde ja kükitas maha. Tüdruku külmal põsel sädeles pisar. Perenaine pühkis selle ära. Peremees Mihkel oli saapad ära võtnud ja istus nüüd ahjusuu ette sooja.

„Inimlaps, neh. Ise tuli väravasse,” ütles ta. Eestuba sai üsna kähku rahvast täis. Tuli kirju rätiga vanamemm, paar suuremat last, tõsise kortsus näoga taat, isegi õues haukunud koer lasti tuppa. Kõik silmit-sesid vaikides, kuidas pereema Veera rätikust ja mantlist välja harutas. Tüdruk vaatas võõras toas ringi ja tal hakkas endast kole hale. Kõik need tundmatud silmapaarid ja võõrad lõhnad ajasid lapse nutma. Mõne hetke pärast täitis tuba vali nutt. Pererahvale see ei meeldinud. Memm ja taat hakkasid torisema ning kadusid tagakambrisse. Väiksemad lapsed peitsid end kõrge laua taha, suuremad ronisid pliidi lähedal asuvale süngile ja hakkasid omavahel vaikselt asja arutama. Peremees keeras selja ja istus pliidi ette. Perenaine ühmas kohmetult:

„Noo, mis nüüd. Ära pelga. Küll sa varsti koju saad. Kust sa ometi tulid? Kas keegi teab seda last?” Keegi ei vastanud. Nad ei tundnud Veerat ega teadnud, et ta mõisast on. Veera suust ei tulnud suure nutu vahele sõnagi. Perenaine pani ta ühele rõivakirstule istuma ja kehtas nõutult õlgu. Tagatoast tuli memm ja ütles vaikselt:

„Sa, poeg, lähed ehk külasse ja kuulad, kas mõni laps on kaduma läinud.”

„Ei-ii, mitte külasse!” kriiskas nüüd Veera. „Mõisa tuleb minna.”

„Ah et mõisast,” hüüatas peremees Mihkel ja tõusis püsti. „Nüüd ma tean küll, see ju tolle venelanna tütar. Selle, kes jõuluaegu sakstele jõulumeest mängis.” Jälle tulid kõik Veerat vaatama. Tuli tõsise näoga taat tagatoast ja suuremad ja väiksemad lapsed. Tuli koergi. Veera lõpetas tõnnimise ja jäi kuulama. Need inimesed teadsid ta ema ja seda habeme põlemise lugu... Nad ei olnudki nii võõrad.

„Väljas on pime ja lund tuleb kõvasti. Ei täna enam mõisa saa,” arvas taat. Tema nägu ei olnudki enam nii tõsine.

„Tuleb jah, aga peab proovima. Nad seal hakkavad ju last otsima,” nentis pereisa.

„Mõisa on mitu versta, eksid veel ära,” raputas memm pead.

„Lapsel tuleb öö siin olla. Ei täna enam hobust välja saa,” otsustas pereema. „Kohe, kui valgeks läheb, viid, Mihkel, ta ära. Peaasi, et päris tuisuks ei lähe.” Nii oligi asi otsustatud. Pereisa istus pliidi äärde, memm ja suuremad lapsed hakkasid lauda katma. Pereema pliidi ääres askeldama. Ainult väiksemad lapsed jäid Veerat piiluma ja tulid vargsi talle järjest lähemale.

ÕHTU TALUPERES

Veera oli maha rahunenud ja istus nüüd suure kirstu otsas üsna vakka.

„Mul on nukk!” teatas lühikeste linakarva juustega väike tüdruk äkki ja pistis oma puust peaga kaltsunuku Veerale nina alla. Teine, veidi pikemate juustega tüdruk sirutas samuti oma nuku Veera poole.

„See on Mari!” teatas ta uhkelt.

„Minu nukk on Maali! Tahad teda sülle võtta?” Esimene tüdruk surus nuku Veerale käte vahele. Veera libistas end kirstult maha. Kogu tema arglikkus oli kadunud. Ta võttis Maali ja istus pehmele kaltsuvaibale. Mäng võis alata. Tüdrukud ja väike sassis peaga poiss tassid vaibale kogu oma nukkude ja loomade tagavara. Seal oli riidest tehtud hobuseid ja lehmi, kootud kasse ja koeri ning punased karvased põrsad. Esialgu mängiti loomade talitamist, aga peagi said Maalist ja Marist mõisapreilid, väikese venna mustast koerast mõisahärra ja vatti täis topitud põlluhobustest uhked ratsud.

Tõsise näoga taat ja kirju rätikuga vanamemm istusid laua taga puupingil ja jälgisid laste mängu.

„On ikka hakkaja piiga see mõisalaps,” arutas memm. „Polekski nagu võõras kohas. Aga see vene proua on vist küll murest murtud.”

„No-neh. Nad siin mõisas üsna uued inimesed. Paar suve ehk olnud, aga noh, kes seda nii täpselt mäletab, aeg ju kiire lendama,” noogutas taat oma hambutu suuga.

„Hakkaja jah, vaata, kuidas mängib meie Liisi ja Leenaga,” imetles memm.

„Paar suve on ehk olnud jah, ennemalt ei olnud. Kui mina sinna meierei manu käisin, ei neid siis veel olnud.”

„Sa, isa, juba aastat kümme tubane,” ütles auravat kartulikaussi lauale tõstev pereema. „Hakkame nüüd sööma, meie külalisel kindlasti nälg juba.”

Söödi vaikides nagu taluperedes ikka. Isa istus laua otsas ja löikas igapähele leiba. Leiva juurde sai kartuleid võiga ja jooki piima peale. Veerale maitses toit väga. Varsti oli taldrik tühi. Tüdruk tõusis ja tänas viisakalt, nii nagu mama oli õpetanud. Seejärel läks ta end riidesse panema.

„Kuhu nüüd, lapsekene?” imestas pereema.

„Pean nüüd koju minema. Ma ei tohi nii kaua ära olla.”

„Kallis laps, väljas on pime! Eksid veel ära! Ei saa minna ühti!” hüüatas pereema. Aga pereisa tõusis püsti, tõmbas kasuka selga ja ütles:

„Püsi seni siin, kuni ma hobuse toon. Ta on nüüd puhunud küll ja sadu on ka vähemaks jäänud.” Mees läks eeskotta. Kogu ülejäänud pere tuli Veerat riidesse sättima. Taat vangutas pead ja kordas:

„Eks siis tuleb minna jah. Kui meie Liisi-Leena kaotsi läheks...”

„Küll nad siis isa käest saaksid,” raputas ema pead.

„Kui keegi nad ikka elusast peast koju tooks,” sõnas kirju rätikuga memm.

Neil olid kõigil sõbralikud silmad ja Veera tundis, et nad on head inimesed. Ta võis ju ka nende käest vana Brauni kohta küsida.

„Mõisas oli hobune,” alustas ta veidi kohmetult. „Vana mära. Ta suri ära. Ded Matvei ütles, et ta toodi külasse. Siin on ju ka küla. Äkki toodi siia?” Pereema lõpetas Veera rätiku sättimise ja vaatas talle tõsiselt otsa.

„Oh, sind lapsukest. Tulid hobust otsima. Ei ole ta meie juures. Ei külaski enam. Eks ta hobuste taevasse läks. Igal elajal ju oma koht, kuhu minna.” Veera ajas silmad suureks:

„Kas hobustel on ka oma taevast?”

„Eks neil ikka ole,” naeris pereema. „Memm, too tekke, peame ta saanis kinni katma, et külma ei saaks. Ära sa enam kunagi nüimoodi üksi kodust kaugele tule. Mis oleks saanud, kui Mihkel poleks just vallast tulnud!”

„Kas ta oleks siis inimeste taevasse läinud?” küsis Leena.

„Oleks läinud jah,” noogutas taat. „Aga enne oleks tal väga kaua väga külm olnud. Ei tohi talvel uitama minna, ei tohi, ei tohi...” Tõsise näoga taat kadus pomisedes tagakambrisse. Memm tõi mitu tekki ja andis need pereema kätte. Ema oli kasuka selga pannud ja viis nüüd Veera õuele. Lumesadu oli tõesti vähemaks jäänud. Veera märkas toaknal Liisit-Leenat ja nende väikevenda endale lehvitamas. Ta viipas vastu.

Varsti istus tekkidesse mässitud laps saanis ja kihutas mõisa poole. Ümberringi sadas laia lund. Veeral oli soe olla ja uni tikkus peale. Kusagil enda ees nägi ta valgeid lumepilvi ja nende sees kappavaid hobuseid. Seal oli ka vana Braun. Nüüd teadis Veera, et Brauniga on kõik korras. Ta oli siiski leidnud, mida oli otsima läinud. Ega mõisas oleks keegi talle seda ütelda osanud.

VÕÕRAS MEES

Kui mama Jevdokia taipas, et Veera on kaotsi läinud, tormas ta murega otsejoones pargivaht Rudolfi juurde. Kogu mõisarahvas asus kadunud tüdrukut otsima. Otsisid nii uhke Luige Jaagup kui kõva häälega pesunaine Juta, nii pargivaht Rudolf kui tallipoiss Mart. Tagasoo Jürka käis isegi moonakamajades vaatamas, aga sealt öeldi, et nad pole Veerat pühadest saadik näinud. Mama kõndis lõpuks oma laternaga Sillatiigi kaldal ja muudkui hõikus oma tütrekest.

„Verot ka, lapsuke, ega sa ometi seal ole! Verot ka!” hüüdis ta nutusel häälel. Emand Sanna mees Frank sumpas läbi lume tema juurde:

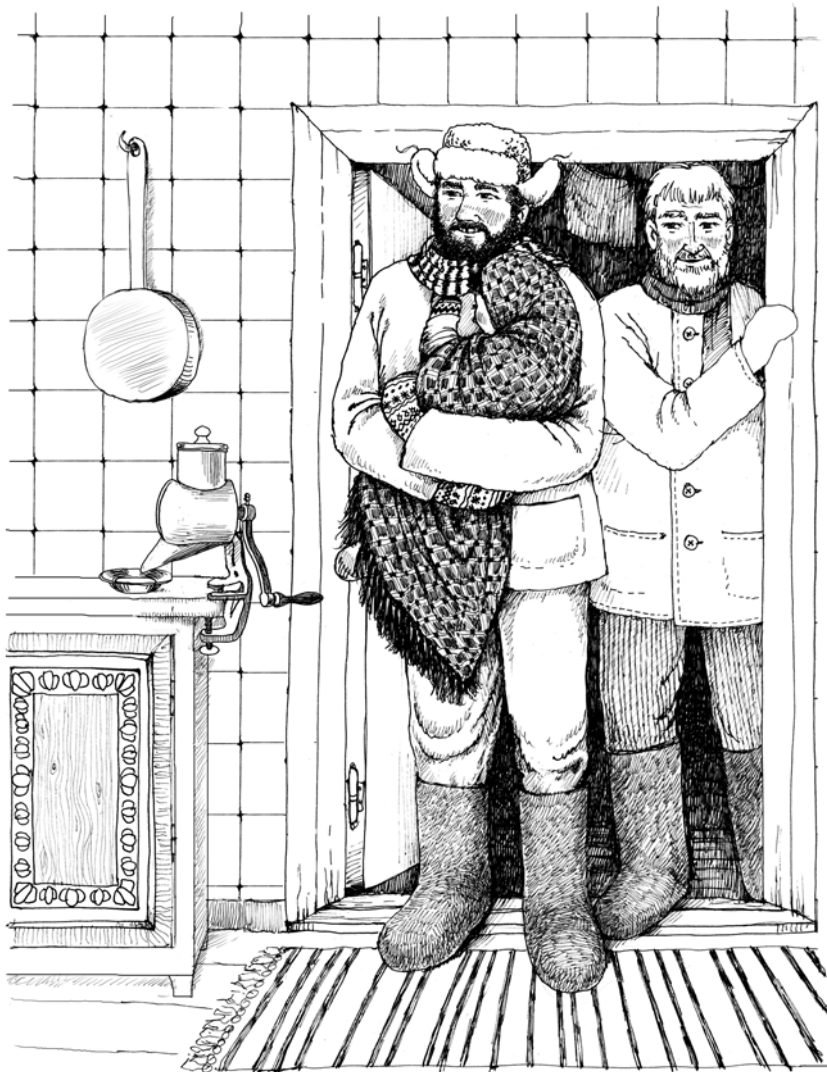
„Tule nüüd, Jevdokia. Mehed vaatasid jää üle, ei ole seal ainsatki auku. Praegu on nii külm, et jää on päris paks. Lähme tuppa teed jooma. Rudolf ja öövaht Michelson otsivad edasi. Teistel ei ole mõtet külmetada, pimedas ei leia me teda niikuinii.”

„Ei leia niikuinii,” kordas murest murtud mama ja lasi end häärberi tagaukse juurde toimetada. Emand Sanna ja virtin Ida võtsid ta seal vastu ning viisid suurde kööki sooja.

„Ole nüüd, kullake,” trööstis virtin Ida. „Veera on terane laps. Kui ta ka ära eksis, küll tema juba oskas kusagilt varju leida. Küll sa näed, hommikuks on ta kodus!” Emand Sanna sikutas mamal rätiku peast ja kasuka seljast. Ta talutas naise päris pliidi äärde ja ulatas talle teetassi aurava joogiga.

„Kui ta ainult jääle...” alustas mama vaikselt.

„Jää on kõva igal pool,” jätkas virtin, kuid ei saanud lauset lõpetada, sest uksele ilmus paksus kasukas võõras mees, kes hoidis süles teki sisse mähitud pampu.

„Tere ilusat õhtat,” ütles ta. Naised vahtisid teda ammuli sui. Tema järel kobistas uksest sisse ka öövaht Michelson. „Mina olen Puiestee talu Mihkel. See on vist teie kaduma läinud laps. Tuli ennist meie väravale.” Virtin ja kokaemand löid õnnest ja imestusest käsi kokku, mama tormas Veerat vastu võtma.

„Mihkel tõi ta saaniga ära. Magama jäi teine tekkide sees,” teatas Michelson.

„Las ta magab,” ütles taluperemees Mihkel. Ta viis lapse köögi-sohvale. „Hea laps on ta ikke, teadis, et muretsete.” Mees viskas veel korra pilgu magavale lapsele. „Tuli ennist saanijälgi pidi meie väravasse. Head õhtat siis!” Ja läinud ta oligi.

„No läks seekord hästi,” nentis Michelson, soovis head ööd ja läks temagi – käis kõigepealt toast tuppa ja andis teistele head uudist teada. Head uudist on ikka ju hea viia. Mõisarahvas arutas veel veidi seda asja ja siis rahunes. Üksteise järel kustusid tuled akendes.

Veera lubas mamale, et ei lähe enam kunagi üksi kaugele. Sellel talvel Veerat enam omapäi õue ei lubatudki. Kelgutada ta siiski sai. Koos Richardi ja Reneega sai pargis mängida küllalt, aga seal hoidis lapsehoidja Gisela neid oma karmi pilgu all.

Mõisateenijad said endale korra kuus vaba päeva. Mama Jevdokia sättis siis ennast alati Rakverre, aga Veerat kaasa ei võtnud. Tema oli sel ajal nagu ikka kokaemand Sanna hoole all. Ühel sellisel päeval kuulis laps emandat virtinale ütlemas:

„Ega see heaga lõpe. Kui proua teada saab, on pahandus majas.” Veera istus parajasti köögitüdruk Triino kõrval ja õppis kuduma.

„No vaata ometi, mis sa teed!” pahandas Triino. „Nii ei saa!” Veerat ei huvitanud kudumine hoopiski. Ta vaatas küll oma töö peale, aga hoidis samal ajal kõrvad kikkis ega saanud seetõttu eriti süveneda. Naised rääkisid jälle millestki põnevast.

„Ei tea jah, mis sellest mehest arvata. Lastele oleks ju küll isa vaja. Aga sul on õigus. Prouale see ei meeldi,” noogutas virtin.

„Noh, ega armastus küsi. Seni, kuni too siia mõisa ei tule, on asi korras,” teadis kokaemand.

Aga juhtus siiski nii, et mees tuli mõisa. Ühel pärastlõunal askeldasid mama ja Veera mõisaköögis. Veera aitas emal vaagnaid toitudega täita. Äkki ilmus uksele võõras mees, käes värviline karp ja lilled.

„Griša, sina!” hüüatas mama ja läks näost punaseks. „Ma ju ütlesin, et siia ei tohi tulla!” Ta ruttas mehele vastu.

„Ma pidin, Jevdokia,” vastas mees mahedalt.

„Arust ära oled,” pahandas mama ja lõi mehele vastu kätt. Kirju karp kukkus põrandale ja sellest veeresid välja šokolaadikommid. Kibekiiresti oli Veera jaol ja hakkas komme suhu toppima. See oli väga ebaviisakas, kuid mamal ei olnud mahti tütrega praegu pahandada. Ta sikutas mehe köögist välja ja sulges enda taga ukse.

Veera sõi veel mõned kommid ja korjas siis ülejäänud kokku. Ah et siis sellest mehest oligi tookord räägitud? Arvatavasti oli see mama sõber. Mis selles siis halba oli?! Mamal oli ju teisigi sõpru, kas või pargivaht.

Õhtul küsis Veera emalt:

„Kas see onu on sinu sõber?”

„Ah, ei ole ta keegi,” lõi mama käega, kuid endal hakkasid silmad kummaliselt sädelema. Niimoodi juhtus, kui ta millegi üle väga rõõmustas. Sellest ajast peale ei küsinud Veera enam midagi.

Ühel päeval keelas mõisaproua Veeral oma poegadega mängimas käimise ära. See Veerat küll eriti ei kurvastanud, kuigi ta ei saanud aru, mida ta valesti oli teinud. Kevad oli täies jõus ja toas istumise põli lõppenud.

RIKUTUD JUUKSED

Et natuke lisaraha teenida, otsustas mama parte pidama hakata. Ta ostis endale paar pesakonda: kolm pardiema ja nende pojad. Ööseks said pardipered linnumajja varjule, aga päeval pidi Veera neid talli taga karjatama. See ei olnud sugugi raske töö, aga kohalolemist nõudis ikka. Veera pidi jälgima, et varesed pardipoegi ära ei viiks.

Enamasti otsis tüdruk endale ise mängud, lausa igav ei hakanud. Mõnikord tuli ded Matvei talle seltsiks ja jutustas vene keeles lugsid. Veera oli neid kõiki juba mitu korda kuulnud, aga tundis sellest ikka rõõmu. Vahel harva rääkis Veera ka linnunaise Liisaga, aga vana naine ajas lapsele hirmu peale. Kүүrakas memm rääkis oma lindudega nagu inimestega ja oli üldse imelik, nii et Veera eelistas temast eemale hoida.

Ühel päeval jäi Anton haigeks. Poiss köhis väga hirmsasti ja oli palavikus. Mama oli pool ööd tema ümber askeldanud ja ega Veeragi magada saanud. Tema pidi aga hommikul oma pardipere rohelisele aasale viima. Hulk aega mängis laps kivikeste ja rohukõrtega heina-tegu, seejärel männiokaste ja nurmenukkudega uhkesse riidesse sätitud mõisaprouasid, kuid ikka tikkus uni peale. Pardikesed püsisid ilusasti oma emade juures, isegi eemal linnuaias olid kõik asukad kuidagi vaiksed. Mitte ühtegi inimest ei olnud näha ja polnud ka kasse linnuaia ümber luusimas. Veera keeras end mõnusalt mätta kõrvale kerra ja varsti ta magaski.

Õnnetuseks oli väike tüdruk ennist oma juuksed patsist lahti teinud. Need ilutsesid nüüd päikese käes. Ei läinud palju aega, kuni piskesed pardipojad märkasid, et nende karjapiiga juurde on mõnus pesa tekkinud. Nad kolisid ema tiiva alt ümber pehmetesse juustesse.

Veera ärkas linnuaiast kostva lärmi peale. Mingi loom oli kanu ehmatanud ja nüüd pistid kõik linnud koos kisama. Tüdruk tõstis pea. Piiksudes ärkasid ka juustes tukkuvad linnupojad ja kukkusid murule uppi. Veera juuksed olid aga õige rasked ja imelikud ning levitasid koledal kombel paha haisu. Ehmunud tüdruk pistis suure häälega nutma ja jooksis ema otsima.

Emand Sanna, virtin Ida, mõisaproua ja mama Jevdokia seisis häärberi tagaukse ees ja arutasid parajasti midagi omavahel, kui kuulsid järsku Veera kisa. Hetke pärast ilmus nurga tagant välja ka tüdruk ise. Tema ilusad pruunid juuksed hoidsid selja taga laiail nagu lehvik.

„Mis nüüt olep?” hüüatas mõisaproua. Veera kisa jäi kohe katki ja ta puges mama seeliku taha. „Mis sinu juustes olep?”

„Kus pardid on, Veera?” küsis mama omakorda. Virtin Ida kükitas tüdruku ette maha ja katsus ettevaatlikult tema juukseid.

„Vuih, need on ju puha...” alustas ta ja raputas pead. „Kuidas see juhtus?”

„Ma jäin magama... päikese kätte,” nuuksus Veera. Naised tulid tema ümber kokku, katsusid juukseid ja vangutasid päid. Kõõgistki jooksid tüdrukud kohale ja tahtsid Veera uut soengut näha.

„Ega siin muud ole, kui tuleb maha ajada,” ohkas mama.

„No mis siis tüdruku soengust järele jääb? Kuhu ta poisipeaga läheb?” kahtles emand Sanna.

„Ilus juuks olep,” nentis mõisaproua. Ta kükitas Veera ette maha ja ütles: „Pesep puhtaks, mul hea seep olep.” Kõik naised ohkasid üht-aegu imestuse ja kergendusega. Veera pühkis pisarad silmist ja vaatas hämmeldunult prouale otsa. Proua oli ikka enamjaolt kamandanud ja käsklusi jaganud, tüdruk oli teda salamisi kartnud. Nüüd oli ta siin teiste naiste hulgas... „Juuks neiu uhkus olep. Sügisel sina kooli minep.” Veera nägu läks laiale naerule. Kui juba mõisaproua ise talle ütles, et ta sellel sügisel kooli saab, siis pole mamal enam midagi öelda!

Nõnda asuti siis väikese karjase juuste kallale, mama aga tõttas parte linnuaeda ajama. Mõisaproua tõi hästi lõhnavat vedelat seepi ja emand Sanna hakkas pesukausis Veera kiharaid leotama ja pesema. Teised naised aga kiitsid mõisaprouat ja arutasid, et nemad oleksid küll käärinud kätte võtnud ja juuksed maha ajanud.

Kui Veera juba juukseid kuivatades köögisohval istus, tuli mõisaproua taas kööki. Ta ulatas Veerale kaks ilusat patsipaela ja sõnas:

„Juuks kinni hoiap!” Veera haaras valged paelad, tõusis kärmelt püsti ja tänas. Nii ilusaid paelu polnud tal kunagi olnud. Neid võib ta kindlasti just siis kanda, kui kooli läheb!

Niimoodi lõppes see lugu väikese Veera jaoks hoopis väga hästi. Vend Antongi sai varsti terveks ega köhinud enam.

ÕUNAVARGUS

Sellel suvel jäi üks moonakamaja poiss raskesti haigeks. See oli Tuule Martin. Ta oli koguni nii haige, et viidi linna haigemajasse. Veera kuulis, et see pidi niisugune haigus olema, mis ka teistele külge võib hakata. Tal oli kästud moonakalastest kaugele eemale hoida. Kuid just nüüd juhtus nii, et ta sai Tuule Anniga sõbraks.

Pardipojad olid juba suuremad ja neid võis nüüd ka kaugemale sööma ajada. Ühel päeval seadis Veera end oma partidega sisse ühe vana tamme alla moonakamaja lähedal. Ta ei läinud maja juurde, aga nägi ometi kõike, mis selle läheduses toimus. Ega seal muidugi midagi erilist juhtunud. Ilm oli palav, suured inimesed kõik põllutöödel. Michelsoni Mahta oli oma isaga mujale kolinud, Leene poisid olid aga igäüks oma toimetuste juures.

Veera punus rohukõrtest pärga ja ümises omaette laulda. Äkki märkas ta ühte õhukese valge kleidiga tüdrukut. Tolle juuksed olid lahti ja ta oli paljajalu. Esialgu keksis tüdruk niisama ringi, märkas siis Veerat ja jäi arupidavalt seisma. Lõpuks tuli ta otsustavalt tamme juurde ja ütles:

„Minu vend on haigemajas!”

„Sa oled siis Tuule Anni,” noogutas Veera.

„Jah, vend on haigemajas,” naeris tüdruk ja lehvitas oma heledaid juukseid. „Mis sa teed?”

„Ah, niisama,” lõi Veera käega.

„Aga mina oskan hästi punuda! Ma võin näidata!” Tüdruk keksis kogu aeg jalalt jalale.

„Sul on ehk haigus küljes? Mama ei luba sinu ligi tulla!” kahtles Veera.

„Kes see mama on? Sinu ema või?” Tuule Anni kükitas Veera kõrvale maha. „Näe, nii tuleb teha, anna see minu kätte!”

Tuule Anni õpetas Veerale rohupärja punumist ning tammelehtedest loomakeste meisterdamist ja veel palju muudki. Temal haigust ei olnud ja keegi suurtest ei saanudki teada, et Veera endale uue seltsilise oli leidnud. Iga päev kohtusid sõbrad vana tamme juures. Mida aeg edasi, seda rohkem leidsid nad asju, mida arutada, ja mängida. Kuid sellel päeval, kui Tuule Martin haigemajast koju sai, Anni enam Veera juurde ei tulnud. Nüüd uitasid nad vennaga isekeskis ringi ja Martin näitas Veerale rusikat.

Veera oli väga õnnetu. Ta oli lausa nii kurb, et ema lubas tal järgmisel hommikul koju jääda.

„Küll need pardid saavad ka linnumajas oldud,” ütles mama. „Sina puhka kodus, muidu jääd veel haigeks.”

„Ma ei ole haige,” raputas Veera pead. „Ma lihtsalt ei taha süüa ja riidesse ei taha ka panna.”

„Nu, see ei ole üldse sinu moodi, Verot ka. Ole siis voodis ja ära mine kusagile.” Mama Jevdokia kiirustas tööle. Veera silmitses voodist nende väikest tuba. Mõisaköögis räägiti, et mamal olla plaan varsti mujale kolida. Kuhu siis ometi? See ei saanud nii olla. Veera oli mõisa-eluga nii harjunud, et ei kujutanud teisiti elamist ettegi. Ja mama rääkis mõnikord midagi uuest isast... Igasugused kurvad mõtted tulid lapsele pähe. Ainuke, mis teda lohutas, oli teadmine, et sügisel saab ta kooli. Proua oli talle selleks tarbeks juba tumesinise kleidi ja mustad kingad toonud ning ema lasi pesunaistel koolikoti õmmelda. Varsti pidid nad minema linna tahvlit, krihvlit ja muud kraami ostma.

Mõnda aega konutas väike piiga niisama. Ta lesis voodis, siis jalutas toas ringi, mängis pisut oma kaltsunuku Lehtiga ja jäi äkki pisikesest aknast paistvaid õunapuid silmitsema. Kõht oli tühi, aga mõisakööki minna polnud tahtmist. Õunapuude all aga kolletasid suured magusad suveõunad. Tüdruk oli neid köögis küll mekkida saanud, kuid oma käega, iseenda jaoks korjatud õun pidi ikka

maitsvam olema. Pikemalt mõtlemata ruttas Veera allkorrusele, läks pesukööki, avas akna ja ronis sealt välja. Ühe hetkega oli ta puuviljaaias. Ta korjas seelikusabasse kuus ilusat küpset valget klaari ja asus juba tagasiteele, kui kile hääl ta võpatama pani.

„Sina vargil olep!” karjuti kusagilt ülevalt poolt. Oma suureks ehmatuseks nägi tüdruk akna peal mõisaprouat. „Panep õunat ära ja kaop aiast!” Kibekähku puistas Veera õunad maha ja jooksis minema.

Kuidas ta tuppa sai, seda ta ei mäletanud. Küll aga mäletas ta väga hästi, missuguse kohutava hirmuga ta hiljem mõisakööki läks. Kõht oli tühi ja ükskord tuli niikuinii minna. Emand Sanna seisis parasjagu pliidi ees, kaks köögitudrukut puhastasid laua juures hõbenõusid. Need hakkasid Veerat nähes kohe midagi sosistama. Õnnetu tüdruk istus sohvale ja jäi ootama. Emand Sanna ei teinud mõnda aega temast välja. Lõpuks tegi ta laua otsa ruumi, pani sinna tüki kalapirukat ja piimakruusi ning sõnas:

„Eks sinagi pea sööma.” Veera sõi aeglaselt, Triino ja teine köögitudruk lõpetasid oma töö ja läksid nõusid härraste söögituppa viima.

„Kus mama on?” julges Veera küsida.

„Ta läks virtin Idale appi keldrit koristama. See töö võtab mitu päeva, nii ei pea ta inimeste silma alla tulema.”

„Miks ta ei taha tulla?” tegi Veera kruusi tühjaks rüübates imestunud näo. Ta teadis küll, aga pidi ikka küsima. Ta tahtis, et inimesed temaga tema teost räägiks. Sanna vastas:

„Tal silmad häbi täis. Eks sa ise tea.” Jah, muidugi Veera teadis. Ta oli kuulnud, kuidas kunagi väga ammu oli mõisa aidast vilja varastatud. Varas oli kätte saadud ja talle oli antud teiste ees vitsu. Oi-oi-oi, teiste ees vitsa antud, kogu mõisarahva ees! Pargivaht Rudolf ja pesunaised ja talli Mart ja Leene poisid ja Tuule Anni ja Martin ja... Veera pühkis vargsi pisaraid. Nüüd polnud muud kui ded Matvei juurde minna. Sinna ta jääbki – talli elama.

Veera lõpetas vaikides söömise, tõusis ja tänas viisakalt. Emand Sanna jäi talle nukralt järele vaatama.

„Vaeseke, pole teda nii õnnetuna näinudki. Ei tule temal ka nendest vempudest puudu. Nüüd veel selline lugu! Oh-oh-oh,” ohkis tüse kokaemand endamisi. Ta pühkis otsaesiselt higi ja toimetas pliidi ees edasi.

VEERA HAKKAB SUUREKS SAAMA

Õnnetu Veera lipsas talli. Ded Matvei toetas vastu seinä ja suitsetas piipu. Veerat nähes pani ta piibu kõrvale.

„Nu, väike Veera, pole sind ammu näinud... mina arvan,” ütles ta lahkesti. Tema polnud Veera pahateost ehk veel kuulnud.

„Ma pean parte valvama,” noogutas tüdruk.

„Nu, tule, ajame pisut juttu,” sõnas vanamees ja istus pingile. Veera sättis ennast tema kõrvale. Tallis oli vaikne. Hobused olid väljas koplis. „Sul on nutuvõru ümber suu... mina arvan,” noogutas ded Matvei endamisi. „Kas partide valvamine on raske töö?”

„Ei, ei ole... Tead, ded Matvei, ma tegin pahandust.” Nüüd tuli nutt, suur nutt, ikka selline, nagu ainult Veera oskas. Vana tallimees patsutas tüdrukut kohmetult põlvele ja ootas, et too vaikiks.

„Kas nad annavad nüüd mulle kõikide nähes vitsu...” luksus Veera läbi pisarate. Ded Matvei muigas endamisi.

„Ei, kõikide ees ei anna, mina arvan. Sellised päevad on möödas. Vanasti jah said teotegijad... Mis pahandus see siis nii suur oli?” Võib-olla ded Matvei juba teadis, mida Veera teinud oli. Inimesed ikka rääkisid omavahel, nii ei olnud tööd tehes igav, ja jutud levisid õige kiiresti.

„Ma käisin puuviljaaias ja võtsin õunu,” nuuksus Veera.

„Nu, see on paha... mina arvan. Ja proua nägi aknast. See on paha... mina arvan,” noogutas vana mees pead. Ta silmitses oma süles puhkavaid punaseid karedaid käsi. Need käed olid palju tööd näinud, väikest tüdrukut aega lohutada ei osanud.

„Kas ma olen nüüd varas, ded Matvei?” sosistas Veera hirmunult.

„Varas ei tunnista, et tegi paha, väike Veera. Sina pead minema ja tunnistama... mina arvan. Siis ei ole varas.”

„Kas ma pean minema vabandust paluma? Ma ei saanud ju ühtegi õuna!” hüüatas Veera pahaselt. „Ma ei võtnud ju mitte midagi!”

„Nu, aga tahtsid võtta,” sõnas ded Matvei.

„Jah, aga...!”

„Siis on tegu tehtud ja tuleb tunnistada. Muidu jääb varga nimi külge, see on väga paha... mina arvan. Küll mina juba tean, et nende elu halvasti läheb, keda vargaks peetakse. Siis pole enam muud kui teise kohta minna... Aga sinna tulevad ka jutud järele... mina arvan.”

Veera võttis julguse kokku ja lasi prouale teatada, et ta palub tema jutule. Kogu südamest lootis ta, et ka härra seal on, kui ta andeks palub, aga ei olnud. Proua võttis ta vastu raamatukogus. Tükk aega seisis ta seljaga tüdruku poole ja vaatas aknast välja. Tüdruk ootas vaikides. Ta oli küll väga õnnetu, kuid vargsi vahtis ikka ringi ka. Raamatukokku oli teda väga harva lubatud. Selles tumeda mööbliga kabinetis olid kõik seinad raamaturiiuleid täis. Siit andis härra Antonile lugemist ja siin käis härra õhtuti ennast täiendamas, nagu Anton oli öelnud. Veera otsis asju, millega härra end täiendada võiks, kuid ei leidnud muud kui kõikvõimaliku paksusega raamatuid. Riulid ulatusid lae alla välja ja tüdrukul hakkas suurest sirutamisest juba pea ringi käima. Ta arutles just selle üle, kuidas nendelt ülemistelt riulitelt raamatud alla saab, kui vaikuse katkestas proua hää: „Mis sul öelda on?”

Veera teadis väga hästi, et vestlust alustab alati vanem inimene ja sellepärast oli ta seni vaikinud. Proua rääkis temaga saksa keeles ja see oli tõsine ohumärk. Tüdruk peitis pilgu maha ja vastas:

„Palun vabandust, ma enam nii ei tee.” Proua keeras ümber. Ta nägu oli väga pahane. Veera meelest nägi ta sedasi koguni vana ja inetu välja, kuigi prouade ülesanne oli alati ilus olla. Proua jätkas eesti keeles:

„Sinu ema sinu karistap. Nüüt sina teap, et nii ei teep. Võit minna!” Kibekiiresti tegi Veera nixsu ja ruttas toast välja. Ta oli teinud seda, mida pidi, aga ei tundnud ennast sugugi süüdi. Varga nime ta kartis, aga ta ei olnud ju midagi võtnud.

Suured inimesed pidasid lugu sellest, et Veera mõisaproua juures käis. Samal õhtul oli emal ja tütrele tõsine jutuajamine. Tegelikult rääkis mama ja Veera ootas hirmuga, millal vitste juurde jõutakse. Vitsad olid toodud ja vahtisid kapiservalt irvitava näoga alla. Ka proua oli näinud, kui Veera emaga vitsasid toomas käis. Siis pandi need kapiservale ja ema läks mõisakööki. Ta oli tükk aega ära ja Veera muudkui vahtis neid peenikesi oksaraage ja niheles kohapeal. Lõpuks mama tuli ja hakkas rääkima. Ta kõneles aususest ja heast nimest ja... Vitsad irvitasid, isegi natuke nagu tantsisid seal üleval, neil oli vist hea meel. Tüdruk ei jaksanud ema juttu kuulata, ta isegi ei kuulnud hästi, sest ema kõneles tasa ja vitsad vist kisasid kõvemini. Paari viimast lauset laps siiski kuulis...

„Et sa ise selle peale tulid ja vabandust paluma läksid, siis ma ei karista sind rohkem. Sa oled juba suur tüdruk. Sa pead lubama, et enam nii ei tee.” Veera kargas püsti. Jalamaid lõpetasid vitsad oma tantsu, nad vajusid hoopis kõssi.

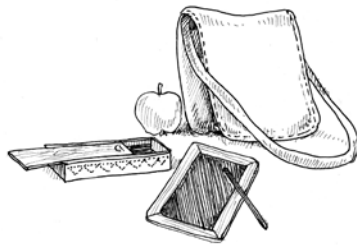
„Ei, ma ei tee! Kas viskame need minema?” küsis tüdruk õhinal. Mama muigas endamisi. Ta võttis vitsad kapiotsalt ja läks minema. Veera istus ja mõtles, kas ta oleks pidanud ütleva, et ded Matvei talle nõu oli andnud. Aga mis sellest enam! Nagis rippus uus koolikott ja sellesse pidi tulema uhiuus krihvlrikarp ja ilus pruun tahvel... Veeral oli koolimineku mõeldes nii hea meel, et ta unustas kõik muu. Lõbus lauluke huulil, keksis ta õuele.

Emand Sanna, virtin Ida ja mama Jevdokia istusid mõisaköögis ümber laua. Nad jõid teed.

„Ta kuulas mu ilusasti lõpuni. Püha Neitsi olgu tänatud, ta on tõesti juba suur laps,” õhkas mama Jevdokia rahulolevalt.

„Jah, meie Veerake hakkab suureks saama,” noogutas emand Ida. Just siis kuulsid nad kedagi kõõgiakna all kõva häälega laulmas:

„Õrn ööbik kuhu tõttad sa,
kas mõisaaias hõisata...”

Pildid joonistanud Pia Paris

Kujundanud Endla Toots

Toimetanud Margit Ross

ISBN 978-9985-0-2280-1

Tallinn, 2009

© Kristel Lempu, 2009

© Kirjastus Koolibri, 2009

Kõik õigused on kaitstud. Ilma autoriõiguse omanike eelneva kirjaliku loata pole lubatud ühtki selle raamatu osa paljundada ei elektroonilisel, mehaanilisel ega muul viisil.

Kirjastus Koolibri

Hiiu 38, 11620 Tallinn

www.koolibri.ee